

Tiina Valkendorff

-HANKKEEN ARVIOINTI 2012

TYTTÖ- JA POIKARYHMÄT NUORTEN KOULUNKÄYNNIN
JA ELÄMÄNHALLINTATAITOJEN TUKENA

Helsingin kaupunki
Opetusvirasto

nuorisosaasiainkeskus
HELSINGIN KAUPUNKI

Helsingin kaupunki
Sosiaalivirasto

1 JOHDANTO ... 4

2 NUORET, KOULUPUDOKKUUS JA SYRJÄYTYMINEN ... 5

3 HANKKEEN KUVAUS ... 6

3.1 Hankkeen muodostuminen ja kokoonpano ... 6

3.2 Hankkeen toiminnan taustateoria ... 7

Sukupuolisensitiivisyys ... 7

Kasvuryhmä ... 8

3.3 Hankkeen tavoitteet ... 8

3.4. Hallintokuntien näkökulmat ... 9

3.5 Hankkeen rahoitus ja kustannukset ... 9

4 KASVURYHMÄT ... 10

4.1 Kasvuryhmien muodostaminen ... 10

4.2 Ohjausryhmä ryhmien tukena ... 11

5 ARVIOINTITUTKIMUKSESTA ... 11

5.1 Arvioinnin tavoitteet ... 11

5.2 Laadullinen ja määrällinen arviointi ... 11

5.3 Aineisto ... 12

5.3.1. Haastatteluaineisto ... 12

Määrällinen aineisto ... 14

Kyselylomake ... 14

Kävijämääräseuranta ja jatkokoulutukseen pääseminen ... 14

5.4 Tutkimusmenetelmät ... 14

6 KÄYTÄNNÖN ARVIOINTI: TULOKSIA JA KEHITTÄMISKOHTEITA ... 15

6.1 Ryhmätoiminnan kuvaus ja kokemus ryhmästä ... 15

Sukupuolisensitiivinen kasvuryhmä ... 16

Ryhmän kokoonpano ... 17

Ryhmien kokoontumispaikka ... 18

Ryhmien toiminta ... 18

Nuorten kokemus ryhmästä ... 20

6.2 Vaikuttavuus ja tavoitteiden toteutuminen ... 22

Nuorten näkökulma ... 22

Ohjaajien ja koulun näkökulma ... 26

Peruskoulun päättäneiden jatkokoulutus ... 28

Sitoutuminen ryhmään – kävijämäärät ... 29

6.3 Ansoita ja kehityskohteita ... 29

Haasteita, kehittämiskohtia ja kiitoksiakin ... 30

Resurssit ... 30

Hankkeen raamit ... 31

Toiminnan tuki ja koulutus ... 33

Arviointiryhmän näkökulma ... 33

Kolmen viraston yhteistyö ... 34

Erityisansioita ... 35

Monihallintokuntaisuus ... 36

Ruohonjuuritaso ja toiminnan kustannukset ... 36

Ryhmämuotoinen tuki ja sidos kouluun ... 36

Hankkeen tulevaisuus ... 37

7 YHTEENVETO ... 15

8 LÄHTEET ... 43

LIITTEET ... 48

1 Johdanto

Kaikki käy koulua -hanke on opetusviraston, nuorisoasiankeskuksen ja sosiaaliviraston paikallinen ja poikkihallinnollinen yhteistyöhanke. Hankkeen tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymiskehitystä ja koulupudokkuutta sekä antaa nuorelle elämänhallinnallista tukea. Konkreettisenä tavoitteena on, että nuoret saavat suoritettua peruskoulun ja saavat peruskoulun jälkeen opiskelupaikan.

Hanke aloitti toimintansa vuonna 2009 Koillis-Helsingin alueella. Alueen peruskoulussa oli havaittu runsaasti ongelmia, joiden käsittelemiseksi tai ratkaisemiseksi koulun keinot eivät olleet riittäviä. Merkittäviä ongelmia olivat esimerkiksi oppilaiden runsaat poissaolot, häiriökäyttäytyminen ja heikotasoisen suoriutuminen koulussa. Tästä johtuen koulun silloinen rehtori otti yhteyttä nuorisoasiainkeskukseen ja pyysi tukea koululla ilmeneviin ongelmiin. Asiasta järjestettiin yhteistyöpalaveri, jossa kartoitettiin tilannetta. Nuorisoasiainkeskus puolestaan pyysi sosiaalivirastoa mukaan toimintaan, sillä se piti sosiaaliviraston osallistumista välttämättömänä. Hanke haluttiin perustaa eri virastojen yhteistyön varaan, koska katsottiin, että monihallinnollinen ammattitaito antaa nuorelle parhaimman tuen. Virastojen välinen yhteistyö nähtiin tärkeänä myös sen vuoksi, että eri hallintokuntien huoli kohdentuu usein samoihin nuoriin.

Hankkeen toimintamuotona ovat sukupuolisensitiiviset tyttö- ja poikaryhmät, jotka toimivat kasvuryhminä kouluissa. Ryhmät kokoontuvat kerran viikossa, lukujärjestykseen sidottuna aikana. Kokoontumispaikka on koulun lähellä, useimmiten nuorisotalolla. Kokoontumiset kestävät puolitoista tuntia kerrallaan. Ryhmiin kuuluu noin 8–12 nuorta, jotka ovat yleisopetuksen piirissä olevia 8.- tai 9.-luokkalaisia oppilaita. Ryhmiä ohjaa kolme ohjaajaa, yksi kustakin hankkeessa mukana olevasta virastosta: nuoriso-ohjaaja, lastensuojelun avohuollon sosiaaliohjaaja ja opettaja.

Kaikki käy koulua -hankkeen arviointiryhmä päätti keväällä 2012 toteuttaa pienimuotoisen arviointitutkimuksen hankkeen vaikuttavuudesta ja hankki ulkopuolisen arviointitutkijan toteuttamaan sitä. Arvioinnin tavoitteista, tutkimuskysymyksistä, -menetelmistä ja -aineistosta keskusteltiin arviointiryhmässä. Keskustelujen pohjalta hankkeeseen palkattu arvioija aloitti arvioinnin keväällä 2012. Arvioinnin tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat seuraavat:

Miten Kaikki käy koulua -hanke on vaikuttanut?

Miten monihallintokuntainen yhteistyö on onnistunut?

Arviointiaineistona ovat hankkeessa mukana olleille nuorille, ryhmien ohjaajille, koulun henkilökunnalle ja arviointiryhmän jäsenille tehdyt haastattelut sekä nuorille syksyllä 2011 tehty ryhmätoimintaa koskeva kysely. Arvioinnin tekemiseen käytettiin yhteensä kolme kuukautta ja se valmistui syyskuussa 2012. Tämä on ensimmäinen hankkeesta toteutettu arviointi.

Arviointitutkimuksen ensimmäisessä ja toisessa luvussa avataan lyhyesti käsitteitä: koulupudokkuutta ja syrjäytymistä ilmiönä. Luvussa kolme kuvataan hanketta yleisesti, sen muodostumista ja tavoitteita. Luvussa neljä esitetään, millaista ryhmätoimintaa hankkeessa on järjestetty. Luvussa viisi kuvataan arviointitutkimuksen lähtökohtia ja näkökulmia, aineisto ja tutkimusmenetelmät. Luvussa kuusi tuodaan esille tutkimuksen tuloksia: kuvataan ryhmätoimintaa, sen vaikuttavuutta ja hankkeen kehityskohteita sekä erityisansioita. Viimeisessä luvussa tutkimuksen tuloksia kootaan yhteen ja esitetään loppupäätelmät.

2 Nuoret, koulupudokkuus ja syrjäytyminen

Huoli nuorista on yleistä nykypäivän Suomessa. Huoli kohdentuu usein esimerkiksi nuorten päihteidenkäyttöön, minäkuvaan, yhteiskunnan seksualisoitumiseen ja väkivaltaan (esim. Oinas 2005). Nuorten elämään kytkeytyvät ongelmat heijastuvat myös koulutyöhön. Koulunkäynnin tukeminen ja koulupudokkuuden ehkäisy nähdään tärkeänä (Paju 2011). Koulupudokkuuden on katsottu olevan yhteydessä syrjäytymiseen ja sen on katsottu voivan johtaa moniin ongelmiin, kuten työttömyyteen ja rikollisuuteen. (Aaltonen 2010; Ahola & Galli 2010; Takala 1992; Helsingin kaupunki 2009)

Syrjäytymisestä ja sen syistä on puhuttu viime vuosina paljon (ks. esim. Järvinen & Jahnukainen 2001; Kestilä & Mäkinen 2012). Lyhyesti käsite voidaan määritellä eräänlaiseksi huono-osaisuuden prosessiksi (Rinne & Kivirauma 2003, 16). Syrjäytymisen käsitettä on myös kritisoitu, sillä se on nähty kielteisenä ja leimaavana. Erityisesti nuorten kohdalla termi on kyseenalaistettu, esimerkiksi siitä syystä, että nuoret itse kokevat harvoin olevansa syrjäytyneitä (Partanen 2012). Nuorten on myös todettu liittävän termin syrjäytyminen erityisesti sosiaalisiin suhteisiin, ei esimerkiksi koulutuksesta syrjäytymiseen (esim. Ahola & Galli 2010; Myllyniemi 2009, 125).

Koulupudokkailla tarkoitetaan peruskoulun oppilaita, jotka keskeyttävät koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden suorittamista (oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet) tai eivät oppivelvollisuutensa aikana suorita peruskoulun koko oppimäärää (ilman peruskoulun päättötodistusta eronneet) (Tilastokeskus 2012). Oppivelvollisuus lakkaa Suomessa 16-vuotiaana, mutta sen nostamisesta 18 ikävuoteen on keskusteltu. Esimerkiksi keväällä 2012 opetusministeri Jukka Gustafsson nosti asian jälleen esiin (MTV3 23.4.2012).

Koulupudokkuutta pidetään yleensä monisyisenä ja monitahoisena ilmiönä. Koulun keskeyttämiseen voi liittyä esimerkiksi monenlaisia yksilöön, perheeseen, kouluun ja lähiympäristöön liittyviä tekijöitä (esim. Komonen 1999; Talaskivi 2000). Itse koulujärjestelmässä on todettu olevan huono-osaisuutta uusintavia mekanismeja (Alatupa ym. 2007; Silvennoinen 2002).

Koulupudokkuutta on pyritty ehkäisemään aiemminkin monin tavoin, myös nuorisotaloilla. Nuorisotaloilla on ollut esimerkiksi seuraavaa ehkäisevää toimintaa: henkilökohtaista ohjausta, kohdennettua työtä ja englannin kielen kerho maahanmuuttajille. Keskeisenä ajatuksena on ollut

myös nuorten itsetunnon vahvistaminen. Koulupudokkuuden ehkäiseminen esimerkiksi nuorisotoimen ja koulun yhteistyönä on nähty tärkeäksi. (Hannus 2007.)

Koulupudokkuutta ja syrjäytymistä on tutkittu paljon (esim. Palola 2012). Myös yhteiskunnallisessa keskustelussa aihepiirit ovat olleet usein esillä. Varsinaista peruskoulusta putoamista on kuitenkin tutkittu Suomessa vähemmän (ks. kuitenkin Hannus 2007; Rajala 2004). Tähän liittyy siihen, että peruskoulusta pudonneita on huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi toisen asteen koulutuksen keskeyttäneitä (Tilastokeskus 2010).

Hankkeen intervention kohteena on nuoruuteen liittyvä syrjäytyminen. Hankkeessa puhutaan kuitenkin asiasta osin erilaisin käsittein. Nuorisoasiainkeskus ja sosiaalivirasto käyttävät käsitettä nuori, kun taas opetusvirastossa puhutaan oppilaista. Tässä arviointiraportissa käytetään pääsääntöisesti käsitettä nuori, mutta myös oppilas, erityisesti kun käsitellään koulun toimintaa. Kaikki käy koulua -hankkeessa nuorilla viitataan peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisiin oppilaisiin. Lastensuojelulain (6. §) mukaisesti he ovat lapsia, sillä lapsiksi määritellään siinä kaikki alle 18-vuotiaat. Yleisemmällä tasolla nuoruuden määritelmä on kuitenkin väljä. Nuorisotyössä nuorilla tarkoitetaan yleensä alle 29-vuotiaita. (Nivala & Saastamoinen 2007; Puuronen 2006; Aalberg & Siimes 2007.)

3 Hankkeen kuvaus

3.1 Hankkeen muodostuminen ja kokoonpano

Hanke käynnistyi syksyllä 2009, kun koillishelsinkiläinen koulu pyysi tukea alueen nuorisoasiainkeskukselta nuorten koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Koulun keinot olivat osoittautuneet riittämättömiksi monien nuorten ongelmien, kuten runsaiden poissaolojen, levottomuuden ja masennuksen, ehkäisyyn ja käsittelyyn.

Nuorisoasiainkeskuksesta toimintaan lähtivät mukaan suunnittelija Päivi Anunti ja toiminnanjohtaja Ritva Varelius. He katsoivat, että nuorisoasiainkeskuksenkaan resurssit eivät olleet riittäviä nuorten auttamiseksi, ja näkivät sosiaaliviraston mukana olon yhteistoiminnan ehtona. Sosiaaliviraston asiantuntemus nähtiin tarpeelliseksi esimerkiksi siitä syystä, että monet nuoret ovat nykyään myös lastensuojelun asiakkaita. Sosiaalivirastosta toimintaan lähti mukaan varhaisessa vaiheessa alueen erityissosiaalityöntekijä Pauliina Levamo. Poikkihallinnollinen toimintatapa nähtiin alusta saakka tärkeänä, koska jokaisen viraston resurssit tarvittiin käyttöön nuorten tukemiseksi.

Hankkeelle perustettiin syksyllä 2011 laajempi johtoryhmä ja pienempi arviointiryhmä, joiden tarkoituksena on kehittää ja levittää hanketta. Syksyllä 2011 hankkeeseen palkattiin myös projektisihteeri Virpi Reynders. Arviointiryhmä on osallistunut myös arviointitutkimukseen tilaamalla tutkimuksen ja osallistumalla tutkimuskohteen muotoiluun. Arviointiryhmään kuuluvat seuraavat henkilöt: suunnittelija Päivi Anunti, toiminnanjohtaja Ritva Varelius, projektisihteeri Virpi Reynders, apulaisrehtorit Ilppo Kivivuori ja Kati Aaltio sekä erityissosiaalityöntekijä Pauliina Levamo.

Ensimmäiset tyttö- ja poikaryhmät aloittivat toimintansa syksyllä 2009. Vähitellen ryhmätoiminta on herättänyt kiinnostusta myös muissa helsinkiläisissä kouluissa. Syksyyn 2012 mennessä tyttö- ja poikaryhmiä oli toiminut yhteensä neljässä koillishelsinkiläisessä peruskoulussa.

3.2 Hankkeen toiminnan taustateoria

Hankkeen kehittämän ryhmätoiminnan taustalla vaikuttaa merkittävästi kaksi toimintaperiaatetta: sukupuolisensitiivisyys ja kasvuryhmä. Nämä periaatteet otettiin toiminnan lähtökohdiksi, sillä katsottiin, että niiden avulla oli aikaisemmin tehty hedelmällistä nuorisotyötä. Ryhmätoimintaa pidettiin tärkeänä tukimuotona, myös sen vuoksi, että sitä ei pidetty leimaavana. Kasvuryhmä nähtiin luonnollisena myös siitä syystä, että nuoret viettävät muutenkin runsaasti aikaa ryhmissä. Erityisesti heidän iässään myös vertaisten merkitys on korostunut, samalla kun suhde vastakkaiseen sukupuoleen on usein jännitteinen.

Sukupuolisensitiivisyys

Hankkeessa sukupuolisensitiivisyys ilmenee konkreettisesti siten, että ryhmissä on vain saman sukupuolen edustajia: tyttöryhmässä tytöt ja poikaryhmässä pojat. Teoreettisella tasolla lapsi- ja nuorisotyössä sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sen tiedostamista, että sukupuoli vaikuttaa nuorten kasvamiseen. Kasvun kipukohdat nähdään pitkälti sukupuolisidonnaisina. Sukupuolisuuden pohtiminen nähdään asiana, johon lapsi ja nuori tarvitsee tukea ja tilaa. Sukupuolisensitiivisessä työssä tunnustetaan erilaisia tyttöä ja poikana olemisen tapoja. Työotteessa pyritään avaamaan, purkamaan ja laajentamaan sukupuolittuneita malleja ja stereotyyppioita. Tarkoitus ei siten ole esimerkiksi palauttaa sukupolieriytynyttä toimintaa perinteisiksi malleiksi, kuten tyttöjen meikkileikeiksi ja poikien autoleikeiksi. Sukupuoli on moniulotteista ja ristiriitaistakin, eikä ole olemassa yhtä ”oikeaa” tapaa toteuttaa sukupuoltaan. (Esim. Näre 2007; Punnonen 2007.) Sukupuolisensitiivisen työn merkityksestä on olemassa runsaasti perusteellista tutkimustietoa. Sitä on kuitenkin myös kritisoitu esimerkiksi transsukupuolisuuden näkökulmasta (ks. esim. Aarnipuu, 2008; Lehtonen 1997).

Sukupuolisensitiivisyys on Suomessa 2000-luvulle saakka tarkoittanut pääasiassa tyttöjen parissa tehtävää työtä. Varsinaista poikatyötä on tähän verrattuna tehty vähän. 2000-luvulla poikatyö yleistyi, mutta sukupuolisensitiivisyyttä käsittelevät tutkimukset ja muut julkaisut ovat usein tyttöpainotteisia (poikkeuksia esim. Bredesen 2003; Rissanen 2012).

Kaikki käy koulua -hankkeeseen sukupuolisensitiivinen toimintamalli on tullut nuorisoasiainkeskuksen kokemuksen pohjalta. Helsingin nuorisotoimessa on tehty sukupuolisensitiivistä työtä tyttöjen kanssa vuodesta 2001 alkaen ja poikien parissa vuodesta 2004 alkaen. Hankkeessa sukupuolisensitiivisyyden merkityksen nähtiin olevan erityisesti siinä, että toimimalla sukupuolen mukaan eriytyneissä ryhmissä sekä tytöt että pojat voivat rauhassa keskittyä kouluun ja muihin asioihin ilman vastakkaisen sukupuolen tuomia jännitteitä. Hankkeen toimintamallissa pyritään tiedostamaan tyttöjen ja poikien historia, heidän elämänsä teemoja sekä arvoja ja arvostuksia tänä päivänä.

Kasvuryhmä

Tyttö- ja poikaryhmät ovat toimineet kasvuryhminä. Kasvuryhmän määritelmä on yleensä nähty väljänä ja niiden toiminta monimuotoisena. Myös niiden teoreettinen viitekehys on vaihteleva. Kasvuryhmät eroavat esimerkiksi psykoterapiaryhmistä erityisesti siinä, että sitä ei toteuteta samalla intensiteetillä kuin pitkäkestoisia psykoterapiaryhmiä eikä kasvuryhmien ohjaajilta edellytetä yhtä vaativaa koulutusta. Jotkut laskevat kasvuryhmät kehityksessä oleviin terapiamuotoihin. (Niemistö 2000, 25–26.)

Kasvuryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jossa kasvun ymmärretään tapahtuvan merkittävästi ryhmän vuorovaikutussuhteissa. Ryhmän jäsenet tapaavat toisiaan säännöllisesti. Kasvuryhmien kokoon-tumisen kesto ja kertaviikkoinen tiheys mahdollistavat sen, että ohjaajilla on nuorille riittävästi aikaa ja ryhmästä tulee vähitellen osa nuoren luonnollista elämänrytmiä. Omien kokemusten ja-kaminen ja toisten kokemusten kuuleminen ovat kasvuryhmän merkittäviä etuja. Ryhmän perus-tehtävä ja tavoitteet määrittelevät sen, mitä ryhmässä tehdään ja mitä menetelmiä käytetään. (Esim. Niemistö 2000.)

Kasvuryhmätoiminnan muoto riippuu siitä, onko kyseessä suljettu, avoin, vai lyhyt- tai pitkäkes-toinen ryhmä. Avoimuus ja sulkeutuneisuus voidaan nähdä jatkumona, jonka toisessa päässä on täysin suljettu ja toisessa avoin ryhmä. Suljettu ryhmä ei ota käynnistymisen jälkeen uusia jäse-niä ja kokoontuu ennalta määrätyn ajan. Avoin ryhmä puolestaan voi säilyttää ennalta määrätyn koon ottamalla uusia jäseniä ryhmään. (Niemistö 2000, 60–61.) Kaikki käy koulua -hankkeessa ryhmät ovat toimineet osittain suljetun kasvuryhmän periaatteella. Tällä tarkoitetaan ryhmää, jossa samat ohjaajat ja ryhmän jäsenet tapaavat säännöllisesti. Ryhmää ei täydennetä kesken vuotta, vaan ainoastaan lukuvuoden alussa.

Hankkeessa on korostettu kasvuryhmien mahdollistaman vertaistuen merkitystä. Hankkeen doku-menteissa vertaistuen todettiin tukevan nuorten elämää esimerkiksi siinä, että he voivat oppia kasvuryhmissä uudenlaisia toimintatapoja ja vuorovaikutustaitoja, kuten keskustelua, kuuntelua sekä omien ajatusten ja tunteiden ilmaisua. Tasa-arvoinen vertaisryhmä ja tietoisuus saman-kaltaisessa tilanteessa olevista ikätovereista antaa nuorelle mahdollisuuden omaan kasvuun. Vertaisryhmä on nuorelle myös tärkeä palautteenantaja ja peili erilaisissa elämäntilanteissa. (KKK 2012.)

Tässä arvioinnissa käytetään pääsääntöisesti termiä kasvuryhmä, mutta samaan asiaan viitaten myös lyhyempää muotoa ryhmä. Hankkeessa kasvuryhmistä käytetään usein myös nimitystä tyt-tö- tai poikaryhmä.

3.3 Hankkeen tavoitteet

Kaikki käy koulua -hanke on pyrkinyt luomaan kolmen viraston välisen yhteistyön kautta toimi-van , monihallintokuntaisen toimintamallin, jolla voidaan auttaa nuoria. Hankkeen tavoitteena on kasvuryhmien kautta ehkäistä koulupudokkuutta ja syrjäytymistä sekä antaa tukea elämän-hallinnallisiin asioihin. Konkreettisenä koulunkäyntiin kytkeytyvänä tavoitteena on, että nuoret saavat suoritettua peruskoulun ja pääsevät toisen asteen koulutukseen. Tavoitteisiin pyritään tukemalla mm. nuoren itsetuntoa, ihmissuhteita, tulevaisuudenuskoa ja koulunkäyntiä.

3.4 Hallintokuntien näkökulmat

Nuoret ovat kaikkien hankkeessa mukana olevien virastojen toiminnan keskeinen kohderyhmä. Eri hallintokunnat ovat kuitenkin lähteneet hankkeeseen mukaan eri näkökulmista.. Lastensuojelun mukana olemisen yksi keskeinen lähtökohtana on se, että ryhmämuotoinen tuki on lastensuojelulain mukainen avohuollon tukitoimi (36. §). Kouluilla puolestaan on sekä opetus- että kasvatustehtävä. Koulun näkökulmasta kasvuryhmätoiminnan merkitys on myös erityisesti siinä, että sen avulla voidaan tukea yleisopetuksen piirissä olevia nuoria kouluaikana. Ryhmät täydentävät siten perinteistä yksilöä tukevaa oppilashuoltotyötä. Nuorisotoimessa on puolestaan ollut pitkään sukupuolisensitiivistä tyttö- ja poikatyötä. Nuorten tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy on myös nuorisosiainkeskuksen työn ydintä. Nuorisolain(7. §) määritelmän mukaan nuorisohjaajan nuorten elämään antamaa lisäarvoa voi kutsua kasvatukselliseksi ohjaukseksi (ks. myös Gretchel 2011, 7).

Poikkihallinnollisen työskentelyn etuina eri virastot näkivät lähtökohtaisesti monia asioita. Tärkeimpinä asioina mainittiin muun muassa se, että eri virastoilla on usein huoli samoista alueen nuorista. Lisäksi tavoitteet ovat erilaisista työmuodoista huolimatta osin samankaltaisia. Ryhmätoiminnan katsottiin myös mahdollistavan oikea-aikaisen ja tarkoituksenmukaisen tuen kolmelta eri ammattialueelta. Kaikilla nähtiin olevan omat vahvuudet: nuorisotyöntekijällä erityisesti nuorten vapaa-ajan, opettajalla kouluun kytkeytyvien asioiden tuntemus ja lastensuojelun sosiaaliohjaajalla kontakti perheeseen. Alueen opettajien, lastensuojelun ja nuorisotoimen työntekijöiden nähtiin myös verkostoituvan ryhmiä vetäessään keskenään. Paikallisen yhteistyön nähtiin siten vahvistuvan hedelmällisellä tavalla alueen nuorten hyväksi.

3.5 Hankkeen rahoitus ja kustannukset

Kaikki käy koulua -hankkeen tarvitsemat resurssit tulevat hallintokunnilta yhteisesti. Koulut ovat kustantaneet ryhmässä tarjotun aamupalan, ryhmää vetävien opettajien ja ryhmälle kohdistetun resurssiopetuksen palkkakulut sekä konsultaatioista ja koulutuksista aiheutuvat sijaiskulut.

Nuorisotoimi ja sosiaalivirasto puolestaan ovat yhdessä jakaneet työnohjauskulut. Lisäksi nuorisotoimi on saanut opetusministeriön lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmasta avustuksen hankkeen kehittämiseen vuosina 2011 ja 2012. (30 000 ja 40 000 euroa projektityöntekijän/-ohjaajan palkkaamiseen.) Kehittämistyössä on tarkoitus tukea kasvuryhmiä, tiedottaa ja kouluttaa sekä kirjoittaa Kaikki käy koulua -opaskirja ohjaajille.

Jokainen kasvuryhmä on lisäksi saanut toimintarahaa 500 euroa lukukaudessa. Tämän on kustantanut nuorisosiainkeskus. Mahdollisiin ylimääräisiin kuluihin, kuten retkiin, tutustumiskäyn-teihin ja tarjoiluihin, ovat tarvittaessa osallistuneet kaikki hallintokunnat tapauskohtaisesti sopien. Mitään yleistä sopimusta kustannusten jakamisesta ei toistaiseksi ole.

4 Kasvuryhmät

Kasvuryhmät koostuvat 8–12 tytöstä tai pojasta. Ryhmien ohjaajat ovat samaa sukupuolta kuin nuoret. Ohjaajia on kolme, yksi kustakin mukana olevasta virastosta¹. Ryhmät toimivat noin kerran viikossa, puolitoista tuntia kerrallaan, 30–35 kertaa vuodessa. Ryhmät ovat kokoontuneet pääasiassa koulujen lähellä olevissa nuorisotaloissa. Ryhmän jäsenet ovat ryhmään tullessaan joko 8. tai 9. luokan alussa, ja ryhmän toimiessa he jatkavat peruskoulun loppuun saakka. Aikaisempina vuosina mukana oli myös joitakin 7. luokan oppilaita, mutta syksystä 2012 alkaen ryhmien toimiessa valinnaisaineina heitä ei ole enää mukana.

Kasvuryhmien vetäjinä toimivat opettaja, nuoriso-ohjaaja ja lastensuojelun sosiaaliohjaaja. He muodostavat yhteisen ryhmän, joka suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ryhmän toimintaa sekä osallistuu ohjausryhmän kokouksiin, työnohjaukseen ja koulutuksiin.

4.1 Kasvuryhmien muodostaminen

Ryhmät muodostetaan siten, että opettajat ja oppilashuoltoryhmän edustajat kartoittavat yhteistyökumppaneiden kanssa sitä, kenelle koulun nuorista ryhmätoiminta voisi sopia. Nuoria tiedotetaan ryhmästä, minkä jälkeen ohjaajat haastattelevat ryhmiin ehdotetut nuoret. Valintaprosessin aikana tehdään yhteistyötä myös huoltajien kanssa ja kysytään heidän suostumuksensa ryhmätoimintaan. Ryhmään valituksi tuleminen edellyttää paitsi tuen tarvetta myös nuoren omaa halukkuutta ja motivaatiota olla mukana. Kolmasosan nuorista tulee olla lastensuojelun asiakkaita tai lastensuojelun tarpeen selvityksessä olevia. Tämä mahdollistaa ja tekee tarpeelliseksi myös sosiaaliviraston edustajan mukana olon ryhmien toiminnassa. Joissakin kouluissa kaikki haastatellut ovat päässeet ryhmään, kun taas toisaalla tulijoita olisi ollut enemmän kuin ryhmään on voitu ottaa.

Ryhmässä pyritään hankkeen tavoitteisiin tukemalla nuoria monilla elämänalueilla. Esimerkiksi koulunkäynti, itsetunto, naiseksi ja mieheksi kasvaminen, elämänhallinta, ihmissuhteet ja sosiaaliset taidot ovat teemoja, joita ryhmässä käsitellään. Ryhmän toiminta suunnitellaan ryhmästä nousevien tarpeiden mukaan yhdessä nuorten kanssa. Koulun oppilaanohjaus ja erityisopetus, oppilashuoltoryhmä sekä muut tukitoimet ovat tarvittaessa toiminnan tukena. Joillakin kouluilla on järjestetty esimerkiksi heti ryhmäkokoontumisen jälkeen työpajatunti, jossa on voinut saada esimerkiksi tukiopetusta ja ohjausta.

Ryhmien toimintaan on kuulunut alkuvaiheessa usein ryhmäyttämiseen tähtäviä toimintoja ja harjoituksia, myöhemmin vierailuja mm. eri koulutuspaikkoihin ja kaupungin tarjoamiin harrastusmahdollisuuksiin. Toimintaa pyritään suuntaamaan ryhmästä nousevien tarpeiden pohjalta, mutta kaikille yhteisiä teemoja ovat koulutukseen, elämänhallintaan ja naiseksi tai mieheksi kasvamiseen liittyvät asiat.

4.2 Ohjausryhmä kasvuryhmien tukena

Jokaisella ryhmällä on koulussa ohjausryhmä, johon kuuluu ryhmän ohjaajien lisäksi oppilas-huollon edustaja sekä koulun rehtori tai apulaisrehtori, joka pääsääntöisesti toimii ohjausryhmän vetäjänä. Ohjausryhmän tehtävänä on toimia ryhmätoiminnan tukena ja olla mukana esimerkiksi valitsemassa nuoria ryhmään.

1 Tavoite ei ole täysin toteutunut: sosiaali-ohjaajista on ollut pulaa, joten helsinkiläinen Poikien talo on täydentänyt ohjaajatilannetta antamalla yhden ohjaajan Kaikki käy koulua -hankkeen poikaryhmän käyttöön. Poikien Talo on Kalliolan Nuoret ry:n (2011–2014) kehittämishanke, jonka kohderyhmänä ovat 10–28-vuotiaat pojat ja nuoret miehet.

5 Arviointitutkimuksesta

5.1 Arvioinnin tavoitteet

Arvioinnin tavoitteena on tuoda esille hankkeeseen liittyviä kokemuksia hankkeessa mukana olleiden toimijoiden näkökulmasta. Arvioinnin avulla pyritään ensinnäkin selvittämään hankkeen vaikuttavuutta asetettuihin tavoitteisiin nähden. Arvioinnin toisena tehtävänä on tarkastella monihallintokuntaisen yhteistyön onnistumista. Arvioinnilla pyritään siten saamaan sellaista tietoa hankkeesta, jolla toimintaa voidaan edelleen kehittää.

Arviointitutkimuksen tutkimuskysymykset voi vielä pelkistää seuraavasti:

1. Miten Kaikki käy koulua -hanke on vaikuttanut nuoriin?
Miten hankkeen asettamat tavoitteet ovat toteutuneet?
2. Miten monihallintokuntainen yhteistyö toimii?
Mitkä ovat sen ansioita ja kehittämiskohteita?

5.2 Laadullinen ja määrällinen arviointi

Kaikki käy koulua -hankkeen arviointi toteutetaan pääosin laadullisena ja kuvailevana arviointina. Arviointia on monenlaista ja arvioinnin lähestymistapoja voidaan luokitella lukuisilla eri tavoilla. Patton (1997, 23) määrittelee arvioinnin systemaattiseksi tiedonkeruuksi toimenpideohjelmien piirteistä, toiminnoista ja tuloksista. Arviointikirjallisuudessa arviointi jaotellaan usein summatiiviseen ja formatiiviseen. Jaottelu kuvastaa arvioinnin kahta toisiaan täydentävää tehtävää. Formatiiivisella viitataan arviointiin, joka kohdistuu kehittämiseen: miten hanketta on tehty ja miten sen toimintaa voitaisiin parantaa. Summatiivinen arviointi taas kohdistuu erityisesti lopputuloksiin ja vaikuttavuuteen. (Esim. Eräsaari & al. 1999; Robson 2001.)

Tässä tutkimuksessa arvioidaan käynnissä olevaa hanketta, joka on pilottivaiheessa. Arviointia voi kutsua laadulliseksi ja kuvailevaksi tavoitearviointiksi, jonka avulla pyritään myös selvittämään kehityskohteita. Arvioinnilla on siten kaksi näkökulmaa, summatiivinen vaikutusten ja formatiivinen kehittämisen arviointi. Hanketta tarkastellaan sekä kehittämiskohteiden että ilmenevien vaikutusten kannalta.

Kuvaileva arviointi voi olla laadullista tai määrällistä. Sen avulla pyritään saamaan mahdollisimman realistinen kuva arvioitavasta kohteesta. Arviointi on eräänlaista kohteen erittelyä. Tämä on tärkeää, sillä esimerkiksi johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia voi yleensä tehdä vasta sen jälkeen, kun tiedetään, mitä hankkeessa on tapahtunut.

Arviointitutkimuksella on tavoitearvioinnin piirteitä siinä mielessä, että toiminnan tulosta verrataan sille asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimuksessa arvioidaan hankkeessa kirjattujen tavoitteiden toteutumista eri osa-alueilla, tarkastellaan myönteisiä ja mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Koska hanke on vasta aloittanut toimintansa, selkeitä tuloksia ei vielä välttämättä laajamittaisesti ilmene. Muutoksiin voidaan usein tarvita pidempi aika. (Eräsaari et al. 1999.)

Arviointi on myös kehittävää prosessiarviointia siinä mielessä, että arvioinnin kohteena on käynnissä oleva hanke, ja sen tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla työskentelyä voidaan kehittää. Prosessiarviointia on pidetty myös kehittämisarvioinnin ydinosana. Olennaista ei ole katsoa vain tavoitteiden saavuttamista summatiivisesti, vaan myös projektin prosessinomaista kulkua (Eräsaari et al. 1999; Hämäläinen 1994; Seppänen-Järvelä 2004). Prosessiarvioinnilla vastaan tutkimusongelman toiseen osaan, eli siihen, miten monihallintokuntainen hanke on onnistunut ja miten sitä voisi edelleen kehittää.

Laadullisen arvioinnin hyötynä on subjektiivisen tiedon saatavuus ja myös eri toimijoiden osallistaminen. Määrällisen arvioinnin etuna on puolestaan informaation tiivistettävyyden ja esimerkiksi suhteellisten osuuksien arviointi. (Esim. Alkula et al. 1994; Eskola & Suoranta 2008.) Arvioinnissa esitetään taustatietona myös määrällistä aineistoa, jonka kautta kuvataan ja tulkitaan kohdetta numeroiden ja tilastojen avulla.

5.3 Aineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu pääosin laadullisesta haastatteluaineistosta. Laadullista aineistoa tukee määrällinen aineisto, joka koostuu monivalintakyselyn analyysistä. Lisäksi arvioinnissa esitetään tilastotiedot esimerkiksi ryhmän kävijämääristä.

5.3.1 Haastatteluaineisto

Arviointitutkimusta varten haastateltiin useita eri toimijoita. Haastattelut toteutti hankkeeseen palkattu arvioija. Pääosan haastatteluista muodostivat 22:n ryhmässä mukana olleen nuoren haastattelut ja 16 ryhmänohjaajan haastattelut. Heidän näkemyksiään esitellään arvioinnissa laajimmin. Lisäksi haastateltiin kolme rehtoria tai apulaisrehtoria, yksi oppilashuollon edustaja ja arviointiryhmän jäsenet. Haastattelut tehtiin touko-kesäkuussa 2012.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelu on haastattelumuoto, joka kohdentuu tiettyihin, ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemojen alla liikutaan joustavasti ja haastateltavan puheelle annetaan tilaa, vaikka haastattelussa pyritäänkin käymään läpi kaikki teemat ja myös pysymään niiden alla. (Esim. Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.)

Haastattelussa esillä olleita teemoja olivat seuraavat: nuorten tilanne ennen ryhmää, kokemus ryhmästä, ryhmän vaikutukset ja Kaikki käy koulua -hanke kokonaisuutena. Haastatteluihin sovellettiin haastateltavista riippuen eri teemoja. Ohjaajien haastattelussa käytiin läpi kaikki teemat ja keskityttiin sekä vaikuttavuuteen että hankkeen kehittämiseen. Arviointiryhmän jäsenten haastattelussa keskityttiin hankkeeseen, jolloin puheenaiheena olivat mm. monihallintokuntaisen hankkeen ansiot ja kehityskohteet. Lisäksi arviointiryhmän jäsenten haastatteluja käytettiin antamaan tärkeää taustatietoa hankkeesta arviointia varten. Oppilaiden haastattelu painottui ryhmäkokemukseen ja ryhmän vaikutuksiin. Raportin lopussa on liitteenä yleinen teemahaastattelurunko, jota sovellettiin vaihdellen eri toimijoille (liite 1) sekä esimerkkinä nuorille suunnattu teemahaastattelurunko (liite 2).

Haastattelut toteutettiin suurelta osin yksilöhaastatteluina, lukuun ottamatta ohjaajien haastatteluja. Ne toteutettiin pääasiassa ryhmähaastatteluina siten, että haastateltavana olivat kerrallaan kunkin ryhmän ohjaajat. Ohjaajia haastateltiin yhteensä 16, joista seitsemän oli miehiä ja yhdeksän naisia. Ohjaajista kaksi oli vain hankkeen alkuvaiheessa mukana olleita ohjaajia. Heidän haastattelunsa toteutettiin yksilöhaastatteluina. Ohjaajat haastateltiin ryhmässä johtuen erityisesti ajan säästämiseksi, mutta myös sen vuoksi, että entuudestaan jo tuttujen saman ryhmän ohjaajien katsottiin soveltuvan luonnollisesti ryhmähaastatteluun.

Nuoret haastateltiin yksittäin lukuun ottamatta kahta nuorta, jotka halusivat tulla haastatteluun kahdestaan. Haastatellut nuoret tulivat kolmesta koillishelsinkiläisestä peruskoulusta; kolmesta tyttöryhmästä ja kahdesta poikaryhmästä. Nuoret olivat 8.–9.-luokkalaisia. Myös yksi jo peruskoulun päättänyt nuori haastateltiin. Ryhmät olivat toimineet joko yhden tai kaksi lukukautta.

Oppilashuollon edustajista haastateltiin yksi kuraattori. Rehtoreita ja apulaisrehtoreita haastateltiin kolme. Kaksi heistä kuului myös arviointiryhmään. Muita arviointiryhmän jäseniä haastateltiin neljä: suunnittelija, toiminnanjohtaja, projektisihteeri ja erityissosiaalityöntekijä. Arviointiryhmän jäsenistä projektisihteeriä haastateltiin myös ohjaajan roolissa.

Kaikille haastateltaville tiedotettiin, että haastattelu on vapaaehtoinen ja luottamuksellinen ja että sen voi keskeyttää koska tahansa. Haastattelut tallennettiin² ja litteroitiin. Haastattelujen kesto vaihteli: lyhyimmät oppilaiden haastattelut kestivät alle 10 minuuttia, pisimmät ohjaajien ryhmähaastattelut noin 1,5 tuntia.

Kouluissa oppilaiden vanhempia oli ennen ryhmän alkua tiedotettu ryhmätoiminnasta ja siihen kuuluvista käytänteistä ja saatu lupa siihen, että heidän lapsensa on mukana kyseisessä toiminnassa. Lähtökohtaisesti arviointiryhmässä arviointia pidettiin osana ryhmien toimintaa, minkä johdosta vanhempien antaman luvan katsottiin pätevän myös nuorten haastatteluun. Koulusta kuitenkin informoitiin vanhempia ja nuoria toteutettavasta arvioinnista asiaankuuluvasti Wilma-hallintoliittymän kautta. Tiedotteessa tuotiin esille, että haastatteluun osallistuminen on myös mahdollista erikseen kieltää. Nuorille itselleenkin korostettiin haastattelun vapaaehtoisuutta: siitä oli mahdollista kieltäytyä, ja osa kieltäytyikin tai jätti tulemasta paikalle, vaikka oli aikaisemmin ilmoittanut tulewansa. Haastattelutilanteessa nuorilta varmistettiin vielä uudestaan heidän suostumuksensa osallistua tutkimukseen. Haastateltaville kerrattiin haastattelutilantees-

sa vielä muut tärkeimmät asiat, kuten tutkimuksen tarkoitus, tavoite, haastattelun arvioitu kesto sekä aineiston käsittely ja anonymiteetti.

Nykyisissä nuoria koskevissa tutkimuseettisissä käytänteissä painotetaan usein nuorten aiempaa suurempaa vapautta päättää itseään koskevista asioista. Usein nuorten kohdalla vanhempien suostumusta ei enää pidetä olennaisena, etenkin jos kyseessä on tutkimus, jonka ei katsota aiheuttavan haittaa nuorelle. Nuorten mahdollisuutta osallistua yhteiskunnallisiin tutkimuksiin pidetään tärkeänä. Sen sijaan esimerkiksi lääketieteellisissä ja terveyttä koskevissa tutkimuksissa vanhempien lupaa pidetään tarpeellisena. (UNICEF 1989; Vehkalahti et al. 2010.)

Myös ohjaajia tiedotettiin arviointitutkimuksesta. Tämän tiedotuksen hoiti pääosin arviointiryhmä. Kaikille haastateltaville korostettiin paitsi haastattelun vapaaehtoisuutta ja luottamuksellisuutta myös sitä, että haastattelun voi koska tahansa keskeyttää. Haastateltaville tiedotettiin myös, että kukaan ei ole arviointiraportissa henkilökohtaisesti tunnistettava eivätkä kenenkään henkilötiedot käy ilmi siitä (arviointiryhmää lukuun ottamatta).

Määrällinen aineisto

Kyselylomake

Hankkeen arviointiryhmä toteutti tyttö- ja poikaryhmiin kuuluville nuorille verkkopohjaisen kyselyn (Digium-ohjelmistolla) syksyllä 2011. Kyselyyn vastasi verkossa 22 nuorta, joista poikia oli 8 ja tyttöjä 14. Tyttöjä oli vastaajissa enemmän, koska tyttöryhmiä oli tuolloin kolme, kun taas poikaryhmiä oli kaksi. Kyselyssä oli yhteensä 22 ryhmään liittyvää monivalintakysymystä. Kysymyksistä 7 liittyi keskeisesti arvioinnin tutkimuskysymyksiin, joten ne otettiin käsiteltäväksi tutkimuksessa. Kyselyn tuloksia esitetään luvussa 6.

Kävijämääräseuranta ja jatkokoulutukseen pääseminen

2 Muutamat oppilaat eivät halunneet haastatteluaan tallennettavan. Heidän haastattelustaan kirjoitettiin muistiinpanoja haastattelutilanteessa ja sen jälkeen.

Arviointitutkimuksen taustamateriaalina käytetään myös tilastoja ryhmien kävijämääräistä sekä peruskoulun päättäneistä ja heidän jatkokoulutuspaikoistaan. Koulun poissaolotilastojen ja arvosanojen ottamista mukaan arviointiin harkittiin. Ne jätettiin kuitenkin tutkimuksesta pois tietojen hankkimiseen liittyvien hankaluuksien vuoksi ja oppilaiden tietosuojan turvaamiseksi.

5.4 Tutkimusmenetelmät

Arviointia varten kerätty haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Haastatteluaineisto tiivistettiin ja pelkistettiin tutkimuskysymysten ja teemarungon avulla siten, että aineistosta tarkasteltiin seuraavia asioita: 1) millaisia kokemuksia ryhmätoiminnasta oli, 2) miten ryhmätoiminnan nähtiin vaikuttavan erityisesti suhteessa hankkeen luomiin tavoitteisiin ja 3) aikuisten haastattelujen osalta sitä, millaisena monihallintokuntainen hanke koettiin.

Monivalintakyselyn toteutti arviointiryhmä syksyllä 2011. Kyselyn vastaukset oli analysoitu Digium-ohjelmiston avulla suhteellisiksi osuuksiksi, jotka kertovat vastausvaihtoehtojen jakaantumisesta. Tätä arviointia varten otettiin käsittelyyn kyselyn kysymyksistä seitsemän. Ne esitetään joko numeerisesti tai kuvailevina tilastoina tulososiossa.

Tulososiossa hanketta kuvataan ja arvioidaan systemaattisesti aineiston avulla. Arviointi jakautuu kolmeen osaan: aluksi kuvaillaan ryhmän toimintaa, sen jälkeen vaikutuksia ja kolmanneksi hanketta kokonaisuutena, sen ansioita ja kehittämiskohteita. Arvioinnissa esitetään runsaasti suoria lainauksia, jotta haastateltavien ääni pääsisi hyvin kuuluviin.

Otteet aineistosta on kursivoitu. Lainausten perässä on lyhenne, joka kertoo, kenestä toimijasta on kyse: t = tyttö; p = poika; o,n/m = ohjaaja, nainen/mies; r = rehtori; a = arviointiryhmän jäsen ja h = haastattelija.

6 KÄYTÄNNÖN ARVIOINTI: TULOKSIA JA KEHITTÄMISKOHTEITA

Tässä luvussa kuvataan arvioinnin tuloksia. Hankkeen vaikuttavuutta tarkastellaan hankkeen asettamien tavoitteiden kautta, jotka vielä selkeyden vuoksi kerrataan alla. Hankkeen pyrkimyksenä oli luoda monihallintokuntainen yhteistyömalli, jonka tavoitteena oli:

- ehkäistä koulupudokkuutta ja syrjäytymistä
- tukea nuorta peruskoulun loppuun saattamisessa ja opiskelupaikan saamisessa
- tukea nuorta elämänhallinnassa.

Tavoitteisiin pyrittiin tukemalla nuoria monilla elämänalueilla, kuten elämäntavoissa, koulunkäynnissä ja harrastuksissa, sosiaalisissa taidoissa ja ihmissuhteissa, itsetunnon kehittymisessä. Nuoren tukeminen ja kehittyminen niissä osa-alueissa, joissa hän tarvitsee tukea, nähtiin myös itsessään tärkeänä ja yhtenä kasvuryhmätoiminnan tavoitteena.

Alla olevaan taulukkoon (taulukko 1) on pelkistetty Kaikki käy koulua -hankkeen tavoitteet. Lisäksi siinä tiivistetään, miten tavoitteisiin on pyritty: kuvataan teemat, joita ryhmässä on käsitelty ja joissa nuoria on pyritty tukemaan, sekä konkreettisia keinoja ja menetelmiä, joita tyttö- ja poikaryhmätoiminnassa on käytetty. Luvuissa 6.1 ja 6.2 tarkastellaan sitä, millaista vaikuttavuutta ja tuloksia hankkeella eri toimijoiden mukaan oli.

6.1 Ryhmätoiminnan kuvaus ja kokemus ryhmästä

Nuorten lähtötilanne

Nuorten lähtötilanteet ryhmätoiminnan alussa olivat monenlaisia. Haastatteluissa ohjaajat, rehtorit ja oppilashuolto esittivät nuorilla olevan muun muassa seuraavanlaisia ongelmia: poisajoja, käytöshäiriöitä, myöhästymisiä, motivaatio-ongelmia tunnilla, levottomuutta, nä-

Taulukko 1. Kaikki käy koulua -hankkeen tavoitteet ja menetelmät.

Tavoitteet	Tukeminen eri osa-alueissa	Konkreettisia keinoja ja menetelmiä	Tuloksia ja vaikutuksia
Koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisy	Koulunkäynti	Ryhmäytysmenetelmät	
Peruskoulun suorittaminen	Elämäntavat	Harjoitteet, pelit, leikit	
Opiskelupaikan saaminen	Itsetunto	Keskustelu	
Elämänhallinnallinen tuki	Sosiaaliset taidot ja ihmissuhteet	Tutustuminen eri harjoitusmahdollisuuksiin	
	Naiseksi/mieheksi kasvaminen	Tutustuminen toisen asteen oppilaitoksiin	
	Tulevaisuudennäkymät	Resurssiopetus	
		Oppilashuoltoryhmän toiminta	

köalattomuutta, heikkoa sitoutumista koulunkäyntiin ja heikkoa koulumenestystä, ilkeävaltaa, kiusaamista, pahoinpitelyjä sekä ongelmia perhetaustassa. Nuoret itse kuvasivat lähtötilannetta ja ryhmään tulon syitä esimerkiksi seuraavasti:

”Mä en kauheasti käyny koulussa, mua ei kauheasti kiinnostanu koulu. Jäin pois kun halusin. Silloin kun en jaksanu, niin mä en menny. Ei ollu kauhean hyvä asenne. En mä ees tajunnu että se vaikuttaa tulevaisuuteen.” (t)

”Ei välttämättä koulu menny putkeen, sen takia pyydettiin.” (p)

*”En tiä itse asiassa. Tultiin vaan pyytää. Varmaan sen takia kun mulla oli niin paljon pois-
saoloja ja pommiinnukkumisia.” (t)*

Ongelmat vaihtelivat kuitenkin nuoresta toiseen, eikä kaikilla ollut vakavia ongelmia. Joidenkin nuorten kohdalla ryhmään valinta tapahtui esimerkiksi sillä perusteella, että heitä haluttiin tukea kaverisuhteissa.

Sukupuolisensitiivinen kasvuryhmä

Tyttö- ja poikaryhmät toimivat sukupuolisensitiivisenä kasvuryhmänä. Sukupuolisensitiivisyys nähtiin merkittävänä toimintaperiaatteena. Kaikki haastateltavat näkivät tyttö- ja poikaryhmät tärkeinä, eikä kukaan halunnut korvata toimintaa sekaryhmällä. Sukupuolisensitiivisyyden nähtiin toisaalta takaavan työrauhan, mutta myös mahdollistavan sukupuolisensitiivisten asioiden,

kuten tyttönä tai poikana olemisen erityispiirteiden käsittelyn. Sukupuolisensitiivisyyden merkitystä perusteltiin esimerkiksi seuraavasti:

”Ne ongelmat koulussa ja elämässä, ne on niin erilaisia tytöillä ja pojilla. Tytöillä voi olla seksuaaliset kokemukset tosi paljon isommassa roolissa. Tuntuu että se ei ole tämänikäisillä pojilla vielä isoin kysymys.” (o,m)

”Dynamiikka muuttuu aina heti, kun on yksikin mies.” (o,n)

Jotkut poikaryhmien ohjaajat toivat kuitenkin esille, että sukupuolisensitiivisyys painottuu tyttöihin. Myös eräs rehtori esitti samansuuntaista pohdintaa. He toivat esille seuraavia näkökohtia:

”Sukupuolisensitiivisyys on ajatuksena hyvä, mutta tää on aika lailla mun mielestä niin, että nuorisotoimen puolesta tää on ikään kuin tytöille suunnattu hanke ja heillä on sieltä tytöille suunnattua toimintaa.” (o,m)

”Tytöjen kohdalla sillä on pitkä historia. Poikien kanssa tää vasta muotoutuu, mitä se sukupuolisensitiivisyys poikien kanssa on.” (o,m)

”Jos pojat haluaa vaikka ratsastamaan, niin totta kai me lähdetään. Kun ollaan pojilta kysytty toimintaa, niin ne on kuitenkin aika maskuliinisia toiveita.” (o,m)

”Poikien puolella suuri haaste saada toiminta vakiintumaan. Syntyis sellainen selkeä käsitys mikä on niinku pojille ominaista. Ja silti meillä on poikia enemmän ketkä tätä tarvitsisi.” (r)

Haastatteluista kävi ilmi, että ryhmän toimimista suljettuna kasvuryhmänä pidettiin tärkeänä. Kasvuryhmä nähtiin olennaisena luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin kannalta. Eräs nuori kertoo ajatuksensa ryhmän täydentämisestä kesken lukuvuoden seuraavasti:

”Se ois huono asia, koska jos yksi lähtis, niin sitä paikkaa ei tavallaan voi korvata. Ja kestäis varmaan aikaa kertoa sille uudelle asioita. Koska nyt kaikki ryhmäläiset on sellaisia että mä luotan niihin, ne ei oo sanonu mitään, mut jos tulee uus ei enää luota.” (t)

Myös ohjaajat toivat esille, että ryhmää ei kannata täydentää kesken lukuvuoden, vaikka joku putoaisikin joukosta pois. Ohjaajat totesivat kasvuryhmästä esimerkiksi seuraavaa:

”Se on ehdottomasti, välttämättömyys. Siinä on mennyt oma aikansa, että se luottamus on saavutettu, turvallinen ilmapiiri.” (o,n)

Ryhmän kokoonpano

Ryhmän jäsenten lukumäärä

Ryhmän koot vaihtelivat 6–12 nuoren välillä. Koska kaikki nuoret eivät käyneet ryhmässä aktiivisesti, suurin ryhmäkoko oli käytännössä noin 8 nuorta. Ohjaajien välillä oli eroavaisuutta siinä, millainen ryhmän koko nähtiin ideaalisimpana, sillä ohjaajien toiveet vaihtelivat 6–12 nuoren välillä. Kuitenkin 8 nähtiin selvästi useimmiten toimivana määränä. Naisohjaajat olivat miesohjaajia useammin pienemmän ryhmän kannalla. Nuoret pitivät oman ryhmänsä kokoa joko hyvänä tai eivät nähneet merkitystä siinä, minkä kokoinen ryhmä on. Eräs nuori perustelee ryhmäkokoja esimerkiksi seuraavasti: *”Se on hyvä, en viihdy isoissa ryhmissä.” (p)*

Ohjaajien lukumäärä

Haastattelussa sekä nuoret että ohjaajat toivat esille tyytyväisyytensä siihen, että ohjaajia oli kolme, yksi kustakin virastosta. Osa ohjaajatiimeistä toimi resurssien puutteessa ilman sosi-aaliohjaajaa, mikä nähtiin puutteena. Haastateltavat kuvasivat ohjaajatilannetta esimerkiksi seuraavasti:

”Jos ois vaan opettajia tai vaan nuorisotalo niin ois, että onko tää nyt koulun juttu vai vapaa-aikaa. On hyvä että on kolme.” (t)

”Kolme ohjaajaa on hyvä. Jos joku on pois, niin edelleen on kaksi ohjaajaa. On äärimmäisen tärkeää, että tapaamisissa on aina vähintään kaksi aikuista. Kun se on pois kouluympäristöstä, aina ajattelee turvallisuutta ja sellaista.” (o,m)

”Kolme ohjaajaa tärkeää koska meiltä puuttuu nyt linkki lastensuojeluun.” (o,n)

Ryhmien kokoontumispaikka

Selkeät ryhmän ulkoiset rakenteet ovat ryhmän toimintaedellytys. Myös ryhmien kokoontumispaikalla on tärkeä rooli. (Niemistö 2000, 51–52.) Kyselyaineiston mukaan nuoret pääsääntöisesti pitivät kokoontumispaikkaansa viihtyisänä ja sopivana ryhmän toiminnalle (kaavio1). Sama asia tuli esille myös nuorten haastatteluista. Sekä ohjaajat että nuoret korostivat, että oli tärkeää, etteivät he kokoontuneet koulun tiloissa. Haastatteluissa tuotiin esille myös se, että kokoontumistilan on tärkeä pysyä samana, sillä paikanvaihdoksista oli haittaa ryhmätoiminnalle.

”Me jouduttiin alkuun vaihtamaan paikkaa, huomattiin että se ei ollu nuorille hirveän mukava, se vaikutti niihin nuoriin.” (o,n)

”Kun nuoret sitoutuu johonkin paikkaan ja aikaan, se on aika muuttumaton elementti, vaikka koulun näkökulmasta ajateltiin että opetusta voi pitää missä tahansa.” (a)

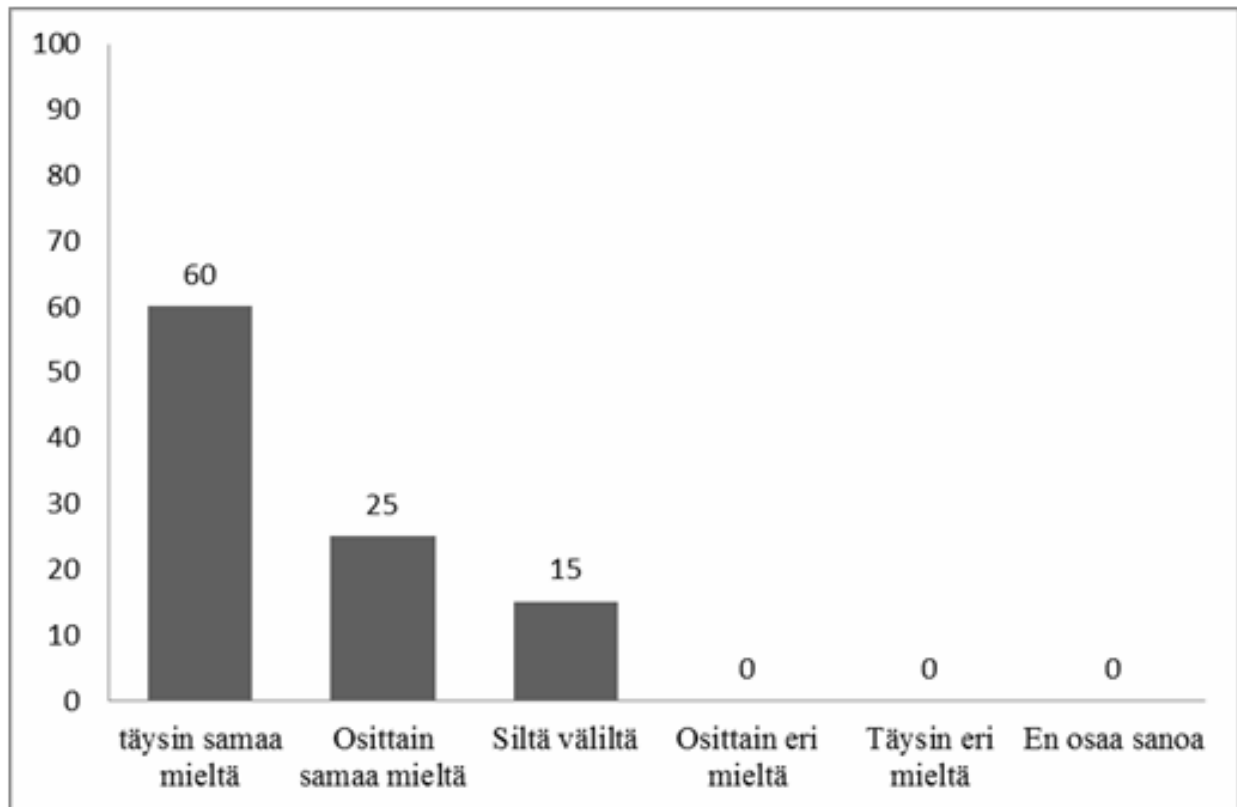
Ryhmien toiminta

Ryhmät kokoontuvat kerran viikossa lukujärjestykseen sidottuna aikana. Kokoontumiset ovat olleet aamuisin, puolitoista tuntia kerrallaan. Ryhmäkokoontuminen on alkanut jokaisessa ryhmässä aamupalalla. Sen jälkeen toiminta on ollut vaihtelevaa, kerrasta ja ryhmästä riippuvaa. Ryhmäkokoontumista kuvattiin esimerkiksi seuraavasti.

”Ensin on aamupala, kokoontuminen huoneeseen, aamufiilis 0–10, fiilismatsi.” (p)

Ryhmien toiminta oli ollut monipuolista. Syksyllä, ryhmän toiminnan alkaessa pääpaino on ollut ryhmäyttämässä, millä on pyritty saamaan nuoret sitoutuneiksi ryhmän toimintaan. Ryhmien toimintaa on suunniteltu pitkälti ryhmän tarpeista käsin. Nuoria on kuunneltu ja heidän kanssaan on yhdessä pyritty suunnittelemaan tarkoituksenmukaista ja tavoitteellista toimintaa. Ohjaajien mukaan ryhmät olivat olleet usein esimerkiksi ”toiminnallisia” tai ”keskustelevia”, minkä mukaisesti toimintaa oli pyritty suuntaamaan ryhmälähtöisesti. Eräs miesohjaaja ja arviointiryhmän jäsen kertovat toiminnan lähtökohdista:

Kaavio 1. ”Kokoontumispaikkamme on viihtyisä ja sopii ryhmän toiminnalle.”

”Kyllä se silleen ryhmästä on myös lähtenyt, tää on aika keskusteleva ryhmä, aika paljon ollut sitä että ollaan istuttu vaan alas.” (o,m)

”Sitä korostettiin ohjaajille, että kun suunnittelette niin nuoret osallistuu ja vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, mut ohjaajina täytyy miettiä, mitä tavoitetta toiminta palvelee.” (r)

Nuoret kertoivat ryhmätoiminnan sisältäneen monipuolisia aktiviteetteja:

”Pari kertaa käyty mikroautoilemassa, keilaamassa, kiipeilemässä.” (p)

”Me käydään jossain paikoissa ja saadaan itse vaikuttaa siihen. Ja joskus vaan ollaan siellä ja puhutaan. Sit ollaan käyty tutustumassa kouluihin.” (t)

Ohjaajat toivat haastattelussa esille niitä toimintatapoja, joita he kuvasivat hyödyllisiksi. Niiden katsottiin vaikuttaneen nuoriin positiivisesti. Hyödyllisiä toimintoja olivat esimerkiksi vierailut toisen asteen oppilaitoksiin. Ohjaajat katsoivat että jatkokoulutukseen keskittyminen on tuottanut tulosta ja saanut monet pohtimaan koulunkäyntiään uudella tavalla. Myös jotkut nuoret nostivat esiin oppilaitosvierailut mieleenpainuvina kokemuksina:

”Toiminnassa panostettu paljon koulunkäyntiin, tehty paljon yhteistyötä opon ja erityisopettajan kanssa, käyty kouluvierailuilla ja puhuttu peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta. koko syksy oli oikeastaan koulunkäyntiin liittyvää.” (o,n)

”On hyvä, jos ollaan menty tutustumaan vaikka johonkin ammattikouluun. Se on ollu tarpeellistakin.” (t)

Monet ohjaajat kokivat, että keskustelu ja työskentely tutussa kokoontumistilassa nuorisotalolla oli hyödyllisintä ja tärkeintä. Tuolloin oli mahdollisuus keskustella rauhassa, käydä läpi tärkeitä teemoja ja toteuttaa erilaisia harjoitteita säännöllisesti.

”Mulla on ollu ennakkokuvitelma, että nää pojat haluais kauheasti tehdä kaikkea, lähteä jonnekin – niin eipä juuri. Ne on täysin tyytyväisiä, kun me tullaan tähän.” (o,m)

”Meillä on ollu vihko, missä on ollut tunnekompassi ja siinä on työstetty teemoja. Me pohditettiin alussa, että mikä olisi se rutiini, niin sit me päädyttiin tähän vihkoon. Siihen saa tehtyä paljon harjoitteita.” (o,n)

”Ryhmässä käydään läpi tunteet, alussa korttien kanssa ja lopuksi tunnekompassi. Aina samat kortit. Eri asteelle mennyt se kuviin samastuminen ja kuvista näkeminen.” (o,n)

”Käytiin läpi tunteita ja liimattiin vihkoon tunnesanastokin.” (o,n)

Erilaiset harjoitteet ja tehtävät koettiin hyvin hyödyllisiksi, sillä niiden pohjalta syntyi usein hedelmällistä keskustelua. Ohjaajat kertovat, miten puhe syntyy toiminnan kautta.

”Paljon tekemisen kautta keskusteltu, esimerkiksi kynsiä lakatessa. Ei tule paniikkia siitä että nyt pitää keskustella. Paljon huolenpitoahan siihen tilanteeseen liittyy, kun viilataan ja lakataan.” (o,n)

”Puhe tullut tekemisen kautta, yhteisen tekemisen kautta. Kun kädet tekee, voi uppoutua tekemiseensä ja puhua siinä ohella. Helpottanu varmaan hiljaisempien mukaantuloa. Päässy tekemään ja sitä kautta olemaan yhdessä.” (o,n)

”Katsottiin suomileffoista erilaisia miehen malleja, stereotyyppioita. Mitä fiiliksiä tulee siitä, millainen miehen pitää olla. Kun se toimi, me katsottiin toinenkin. (...) Videon katselu ja siitä keskustelun herättäminen toimi tämän ryhmän kanssa.” (o,m)

Jotkut näkivät toiminnallisten aktiviteettien olevan erityisen hyödyllistä. Toiminnan merkitystä ryhmätyössä on usein perusteltu sillä, että ryhmätoiminnassa on hyvä käyttää myös ns. sosiaalista imua lisääviä toimintoja, sillä harjoitteet ja teemat voivat olla toisinaan raskaita (Heikkinen 2002, 586). Ohjaajat näkivät toiminnan myös tarjoavan nuorille mahdollisuuksia ja näkemyksiä siitä, mitä vapaa-ajalla voi tehdä.

”Me ollaan käyty paljon erilaisilla kädentaitopajoilla, maalaamassa, tekemässä kynttilöitä, tunnemaalausta, takomassa sormukset, tehty korvakorut, joulukortit.” (o,n)

”Se mikä on hienoa, on se että me ollaan niin paljon toimittu. Ja paljon nuorisotoimen toimipisteissä. Itse nähny ja nuoret nähny sen, mitä kaikkea kaupungilla on tarjolla.” (o,n)

Nuorten kokemus ryhmästä

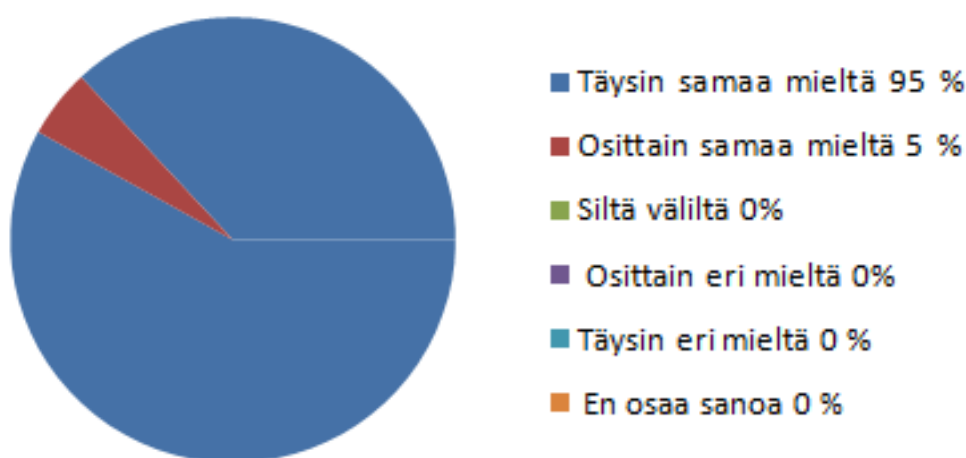
Nuorten haastatteluista nousi päällimmäisenä esiin nuorten kokonaisvaltainen tyytyväisyys ryhmätoimintaan. Kun nuorilta kysyttiin heidän kokemustaan ryhmästä, vastaukset olivat hyvin positiivisia. He toivat esille muun muassa seuraavia asioita.

"Kyl mä uskon, mä muistan tän aina. Mä sanoin eilenki kun oltiin siellä, että on tosi tylsää kun ei voi enää tulla tänne. En haluais että se loppuu." (t)

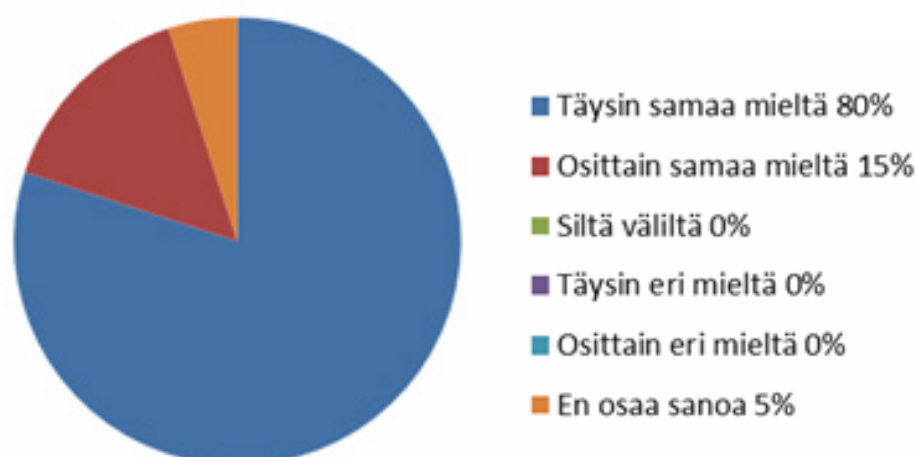
"On täyttänyt odotukset tosi hyvin tai vielä enemmän kuin odotukset oli. Oon onnellinen että tuln tähän." (t) "Kyl mä uskon, mä muistan tän aina. Mä sanoin eilenki kun oltiin siellä, että on tosi tylsää kun ei voi enää tulla tänne. En haluais että se loppuu." (t)

"On yllättänyt mua, hyvällä tavalla." (p)

Kukaan nuorista ei ollut tyytymätön ryhmään. Vastaava asia kävi ilmi myös kyselystä, jossa väittämän "minusta on mukava kuulua ryhmään" kanssa ilmoitti olevansa samaa mieltä 95% (21) nuorista ja 5 % (1) osittain samaa mieltä (kaavio 2). Lisäksi nuorista 95 % oli täysin tai osittain sitä mieltä, että ryhmä toi heille hyvää mieltä (kaavio 3).

Kaavio 2. "Minusta on mukava kuulua ryhmään."

Kaavio 3. "Ryhmä tuo minulle hyvää mieltä."

Nuoret eivät juuri esittäneet kritiikkiä. Siltä osin kun kritiikkiä esitettiin, se oli lievää ja ko hdistui siihen, että nuoret olisivat halunneet ryhmässä jotakin toimintaa, joka heiltä oli evätty. Tällaisia olivat esimerkiksi Tallinnan risteily tai aselajit, esimerkiksi värikuulasota.

Kun nuorilta kysyttiin toiveita tai muutoksia ryhmän toimintaan, he eivät yleensä halunneet muuttaa mitään. Vastauksista paistoi tyytyväisyys. Jos jotakin muutosta haluttiin, se liittyi yleensä siihen, että ryhmän toivottiin kokoontuvan useammin tai kestävän pidempään.

6.2 Vaikuttavuus ja tavoitteiden toteutuminen

Vaikutuksia ja muutosta tarkasteltiin niillä osa-alueilla, joissa nuorta haluttiin hankkeen tavoitteiden mukaisesti tukea. Näitä osa-alueita olivat esimerkiksi koulunkäynti, elämäntavat, ihmissuhteet, käsitys itsestä ja tulevaisuudennäkymät. Myös haastatteluissa keskityttiin näihin aihealueisiin (ks. esim. taulukko 1 ja liitteet 1 ja 2).

Nuorten näkökulma

Kun nuorten kanssa pohdittiin sitä, onko ryhmätoiminnan aikana tapahtunut joitakin positiivisia muutoksia, nuorten vastaukset olivat vaihtelevia. Osa haastateltavista koki selkeästi, että ryhmään osallistuminen on vaikuttanut heidän elämäänsä positiivisesti. Toisinaan muutos saattoi olla pienikin. Kaikki haastatellut nuoret näkivät ainakin jonkin asian muuttuneen parempaan suuntaan sinä aikana kun he olivat olleet mukana ryhmässä. Positiivisia muutoksia näkivät erityisesti tytöt. Seuraava lainaus kuvastaa erään tytön näkemystä:

”Mä oon muuttunut kauheasti, mun asenne koulunkäyntiin ja niin edespäin, en käytä päih-teitä ja niin edelleen.” (t)

Positiivisia vaikutuksia näkyi nuorten mielestä erityisesti koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Suurin osa nuorista näki, että koulunkäynnissä oli tapahtunut joko merkittävää tai ainakin jonkinasteista parantumista. Muutoksia koulunkäynnissä nuoret kuvasivat seuraavasti:

”Arvosanat on parantunut. Kyllä mä muistan, mulla oli silloin alempi keskiarvo. Jos mä katon kasin alusta, niin on parantunut. Ja motivaatio kouluun on ihan erilainen, et on jaksanu tehdä kaikkee.” (t)

”Ennen en saanu kursseja suoritettua, nyt saan kaikki.” (p)

”Koulujuttuja oon ruvennu miettimään enemmän.” (p)

”On se vähän auttanu. Oon luku enemmän kokeisiin ja sit poikaryhmän jälkeen pajassa.” (p)

”No ensinhän mä olin että meen amikseen, mut sit mun mieli muuttui. Mä hain lukioon. Se tilanne näyttää ihan hyvältä.” (p)

Haastatteluista kävi ilmi, että ihmissuhteissa, kuten suhteessa vanhempiin ja ystäviin, nuoret eivät muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta nähneet juurikaan tapahtuneen muutoksia. Kyse-lyän vastaukset ovat osin samansuuntaisia: Väittämiin ”ryhmän toiminta tukee minua suhteessa vanhempiini tai suhteessa kavereihin” nuorten vastaukset vaihtelivat asteikon laidasta laitaan (kaavio 4). Esimerkiksi nuorista vain 5% oli täysin sitä mieltä, että ryhmän toiminta tukee häntä suhteessa vanhempiin, ja 11 % oli täysin eri mieltä. Osa kuitenkin näki muutoksia tapahtuneen ihmissuhteissa:

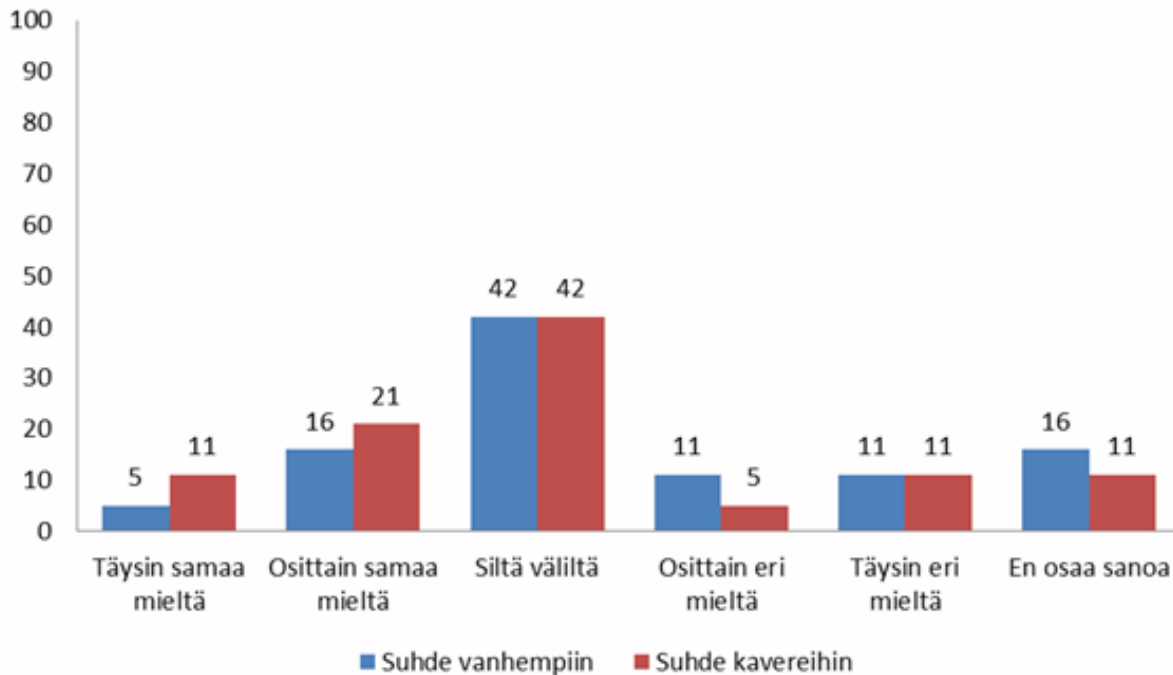
”Mä ns. kunnioitan mun vanhempia enemmän” (p)

”Parasta on, että on oppinu tulemaan toimeen sellaisten ihmisten kanssa, joiden kanssa ei ennen ajatellu että vois olla yhtään. Sellaisten, jotka tuntuu että räjäyttää sun aivot.” (t)

Haastatteluissa monet nuoret toivat esille, että ryhmätoiminnan aikana myös elämäntavat olivat kohentuneet jonkin verran. Sitä nuoret eivät puolestaan osanneet arvioida, oliko käsitys itsestä muuttunut ryhmätoiminnan aikana. Pääsääntöisesti nuoret näkivät, että siinä ei ollut tapahtunut muutosta. Elämäntavoissa tapahtuneita muutoksia nuoret kuvasivat esimerkiksi seuraavasti:

”Mietin tarkemmin elämäntapoja ja kyllä ne on jonkin verran kohentunutkin.” (t)

”Pommiin nukkumiset vähentyneet.” (t)

Kaavio 4. ”Ryhmän toiminta tukee minua suhteessa vanhempiini / kaverisuhteissani.”

Osa niistä nuorista, jotka toivat esille, että oma tilanne oli huomattavasti parantunut ryhmän aikana, ei välttämättä pitänyt sitä ryhmän ansiona. Muutos nähtiin pikemminkin omalla kasvulla tai ”niskasta kiinni ottamisena”, mikä olisi ehkä tapahtunut ilman ryhmääkin.

”No onhan se nyt, mitä tässä nyt kaks vuotta on siellä ollu, niin onhan sinä aikana kasvanu ja ajatukset muuttuneet. Mut en tiää osaanko liittää sitä ryhmään, että se johtuis ryhmästä. Mut voi sekin olla osana siinä, kun siitä on tullut sellainen rutiini. Voi saada toisilta kehuja ja silleen. Tukenu siinä.” (t)

”On se varmaan jonkin verran auttanu, mut enemmän mä oon ottanu itseäni niskasta kiinni.” (p)

”En tiää johtuko se ryhmästä, vai omasta päätöksestä. Arvosanat on parantunu ja poissaolot vähentynyt.” (t)

Osa nuorista korosti vahvasti sitä, että ryhmällä ei ole mitään vaikutusta positiiviseen muutokseen. Vaikka ryhmätoiminta nähtiin miellyttävänä kokemuksena, jotkut nuorista eivät katsoneet hyötynensä siitä. Muutoksen katsottiin olevan kiinni omasta itsestä. Kaksi seuraavaa keskustelukatkelmaa kuvastaa kahden tytön näkemystä hyvinvoinnin muutoksesta.

Tyttö 1

h: Miten sulla on mennä koulussa?

t: Ihan ok mutta ei se ole mitenkään tyttöryhmän ansiota, mutta ihan muuten mennä paremmin koulussa.

h: Miten sulla meni ennen kuin ryhmä alkoi?

t: No huonommin kyllä.

h: Mites poissaolot?

t: On vähemmän nyt.

h: No entäs arvosanat ja koulumenestys?

t: Nekin on paremmat. Mut ei sen ryhmän takia.

h: Onko elämäntavassa tapahtunut muutoksia

t: No en mä enää juo niin kauheasti, mut ei se liity siihen ryhmään.

Tyttö 2

h: Miten sulla nyt menee?

t: Aika hyvin. Mä oon parantanu tänä vuonna tosi paljon.

h: Osaatko arvioida mistä se johtuu? Onko ryhmä esimerkiksi auttanu siinä?

t: No ei me kyllä siellä ryhmässä olla niinku tehty mitään sellaista. Mä oon ihan itse päättänyt, että pitää panostaa tänä vuonna, että mä pääsen johonkin kouluun.

h: Onko se ryhmä sun mielestä auttanut sua siinä, että olet päättänyt asian?

t: Ei, koska ei me olla siellä siitä niin paljon puhuttu mitään sellaista.

h: Ette siis ole puhuneet koulusta ja tulevaisuudesta?

t: No ollaan, mut ei se ryhmä ole vaikuttanut. Mä oon ite päättänyt.

Edellä esitetyt katkelmat kuvastavat, että oma elämäntilanne oli monella osa-alueella nuoren oman arvion mukaan huomattavasti positiivisempi kuin ennen ryhmää. Samat nuoret olivat myös kokeneet ryhmän hyvin myönteisesti. Muutosta he eivät kuitenkaan liittäneet ryhmän vaikutuksiin, vaan omaan itseensä, myös siinä tapauksessa, että haastattelija tietoisesti kysyi ryhmän merkityksestä useaan kertaan. Teema on kiinnostava, ja siihen liittyviä ulottuvuuksia pohditaan hieman jäljempänä, yhteenveto - ja pohdintaluvussa.

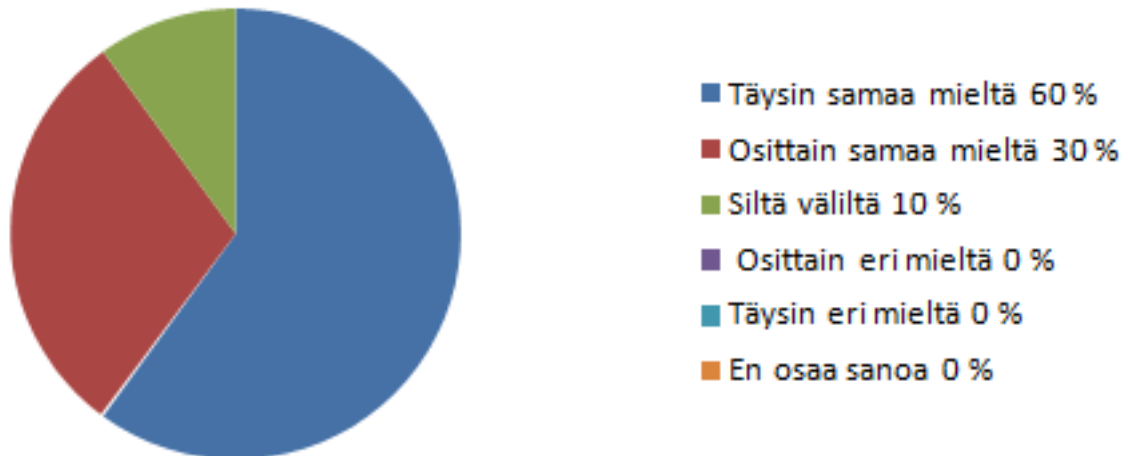
Vaikka hankkeen tavoitteena on auttaa nuoria koulunkäynnissä ja ehkäistä koulupudokkuutta, kaikki nuoret eivät nähneet ryhmän vaikuttavan tai edes liittyvän koulunkäyntiin. Haastatteluisista kävi ilmi, että positiivinen sidos kouluun ei ole aivan selvä, sillä kysyttäessä ryhmätoiminnan vaikutuksista kouluun osa toi esille jopa sen kielteisiä vaikutuksia. Yksi nuorista pohti, että hänen arvosanansa saattoi jopa laskea, koska ryhmä kokoontui kouluaikaan, haasteellisen oppitunnin kanssa rinnakkain. Toinen nuori oli puolestaan samasta syystä lopettanut ryhmätoiminnan kokonaan. Kolmas nuori taas oli ryhmään tullessaan luullut, että hänen arvosanojaan nostetaan jo siksi, että hän on mukana ryhmässä.

"En tiedä, yksi numero on voinut laskea, kun niitä tunteja on sen ryhmän kohdalla. Mut on se aina ollut vähän hankalaa." (p)

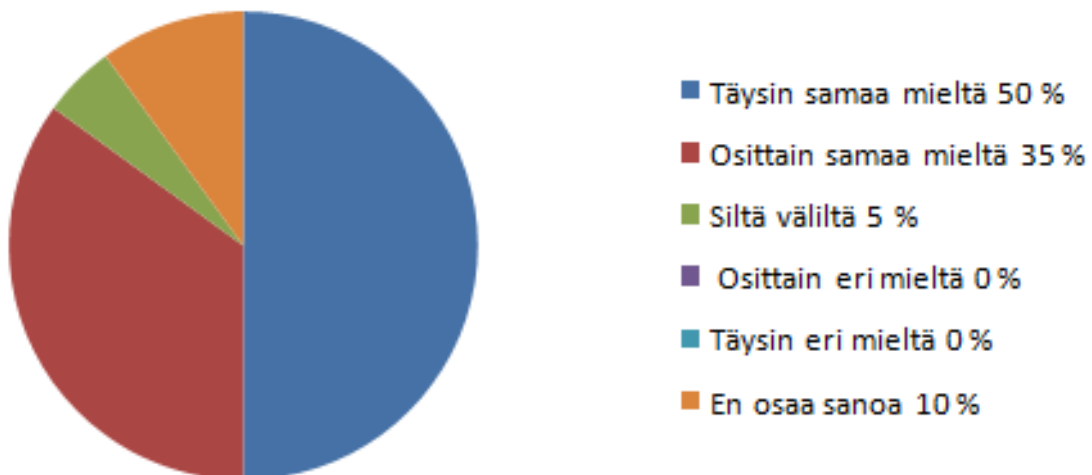
"En ymmärrä miten se auttaa arvosanoissa. Mä luulin että se nostaa vaan kun käyn siellä." (t)

"No ihan hyvii ne on, mut kun eihän toi oo koulua, ei se liity kouluun mitenkään. Tai kyllähän me joskus jutellaan koulusta." (t)

Haastatteluissa monet nuoret eivät nähneet ryhmätoiminnan sidosta kouluun kovin selvänä. Digium-kyselystä käy ilmi, että nuorista 90 % toivoi ryhmän toiminnan tukevan koulunkäyntiä, sillä 60 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja 30 % osittain samaa mieltä (kaavio 3). Myös väittämän ”toivon ryhmästä apua jatko-opintoihin suuntautumisessa” kanssa suurin osa oli täysin tai osittain samaa mieltä (kaavio 4). Tämä tulos ilmentää ristiriitaa nuorten toiveiden ja kokemuksen kanssa, ja sitä avataan myös lyhyesti pohdintaluvussa.

Kaavio 3. ”Toivon ryhmän toiminnan tukevan koulunkäyntiäni.”

Kaavio 4. ”Toivon ryhmästä apua jatko-opintoihin suuntautumisessa.”

Haastatteluissa kysyttiin myös nuorten tulevaisuudennäkymistä. Puhuttaessa nuorten kanssa tulevaisuudesta he toivat esille lähinnä koulunkäyntiin liittyviä asioita. Joillakin nuorilla oli selkeitä tavoitteita, kuten eräällä tytöllä: ”se on mun suurin toive, että pääsisin lukioon”. Osa nuorista ei osannut vastata tulevaisuutta koskevaan kysymykseen. Suurimmalla osalla haastatelluista nuorista oli jokin näkemys tulevasta:

”Kyl mä kouluun haluan, mut en yhtään tiedä mihin.” (p)

”Ammattikouluun kone- ja metallialalle.” (p)

”Onhan mulla jotain haaveita, mitä tapahtuu, mut en tiä. Tapahtuu mitä tapahtuu.” (t)

Nuorten kanssa pohdittiin haastattelutilanteessa sitä, minkä he kokivat olleen parasta tai hyödyllisintä ryhmässä. Usein retkien nähtiin olevan ryhmän parasta antia, mutta toisaalta he kokivat myös koulunkäyntiin tai esimerkiksi valistukseen liittyvien asioiden hyödyttäneen itseään. Osa niistä nuorista, joiden koulussa oli järjestetty resurssiopetusta ryhmän jälkeen, arvosti myös sen merkitystä. Hyvin moni nuori mainitsi myös keskustelun tärkeänä asiana. Nuorten kokemuksia heidän mielestään parhaista tai heitä hyödyttäneistä asioista kuvastavat esimerkiksi seuraavat otteet:

"Se että ollaan yhdessä ja siellä on aikuisia, jotka auttaa meitä. Se että käydään retkillä, ollaan vaan. Ja toi paja, se on auttanut mua. Melkein koko ryhmä on ihan parasta." (t)

"Me käydään retkillä, puhutaan. Ne auttaa vaikka opiskelemaan. Sit me ollaan käyty paikoissa, missä puhutaan jatkokoulutuspaikoista. Se on ollu hyödyllistä." (t)

"Ehkä tärkeimpiä on ne alkoholi, tupakka ja huumeet kun me ollaan juteltu niistä." (t)

"Siellä on ihan kiva puhua välillä kaikista asioista, ja kaikki se vapaa-aika, kun saa esim. pelata siellä." (p)

"Mun mielestä oon saanu tietoa, tarkentavaa tietoa. Itsekin oon tienny mitä pitäis tehdä ja mikä on hyväks terveydelle. Mut saanu sellaista tietoa esimerkiksi huumeista." (t)

Osa nuorista korosti erityisesti ryhmän merkitystä. Ryhmän jäsenet nähtiin samankaltaisina, vertaisina. Ryhmässä käydyllä keskustelulla, vertaistuellalla ja ryhmän ilmapiirillä oli monille iso merkitys.

"Varmaan se, että on samanlaisia ihmisiä, ne tietää mistä mä puhun. Ne kannustaa, että pitää käydä koulua. Pajassa on vähemmän ihmisiä, mitä luokassa on. Ne ehtii paremmin auttaa. Siellä on niitä samanlaisia ihmisiä." (t)

"Kaikki tulee toisien kans toimeen, se on hyvä." (p)

"Huomaa nopeasti että mä en olekaan ainoa jolle on käyny näin, saa jaettua asioita." (t)

"Saa puhua." (p)

Ohjaajien ja koulun näkökulma

Ohjaajat toivat esille, että monissa nuorissa vaikutti tapahtuneen positiivista kehitystä tai muutosta ryhmän aikana.

Koulunkäynnin suhteen muutoksia arvioivat opettajaohjaajat ja rehtorit. Heidän mukaansa muutokset olivat vaihtelevia. Joidenkin nuorten koulunkäynnissä näytti tapahtuneen merkittävä positiivinen muutos, mutta useamman nuoren kohdalla koulunkäynnissä havaittavat muutokset olivat maltillisia tai niitä ei ollut havaittavissa ollenkaan. Erään rehtorin mukaan poissaolot eivät olleet juurikaan vähentyneet tai arvosanat parantuneet.

Ryhmätoiminnan vaikutuksesta koulunkäyntiin kerrottiin esimerkiksi seuraavaa:

"Helsingissä yli 1000 peruskoulun päättävää jää ilman opiskelupaikkaa ja meidän tyttöryhmästä kaikki ovat suunnilleen pääsemässä. Se on älyttömän hyvä tulos. (o,n)

"Jos koulunkäynti ollu vaikeaa ja on ollu rauhattomuutta, niin torstai on ollu paras päivä koulussa. se on tosi iso juttu, mikä vaikuttaa niin moneen asiaan. Myöhästymiset ja poissaolot vähentyneet ryhmässä tasaisesti." (o,m)

"On tullut sellaista tavoitteellisuutta koulunkäyntiin ja kykyä arvioida sitä, miten siellä selviää itse." (o,m)

"Muutamana kohdalla luokanvalvojat sanoo, että muutos on ollut aika isokin." (o,m)

"On sitä muutosta jossain määrin tapahtunut, joissakin aineissa jopa merkittävästi." (o,m)

"Koulun tasolla näkyy aika vähän. Tytöt on ehkä enemmän hitsautuneet keskenään, mutta se ei näy kanssakäymisessä muiden kanssa tai oppitunneilla. (...) Ehkä liian lyhyt aika että näkyis koulun tasolla." (r)

Monet ohjaajat olivat sitä mieltä, että kaikissa nuorissa oli nähtävissä jokin positiivinen muutos.

"Kukin hyötyy omalla tavallaan, mitkä ne lähtökohdat nyt sitten on. Jokainen saa ryhmästä sen oman tukijuttunsa. Kyllä se jokaisen kohdalla on ollut nähtävissä." (o,n)

Koulunkäyntiä enemmän positiivista muutosta näytti tapahtuneen muilla elämän osa-alueilla.

"Välttämättä koulumenestyksessä ei näy, mutta elämässä noin muuten. Herää siihen, että olen vastuussa." (o,m)

Joidenkin nuorten suhde vanhempiin oli parantunut:

"Käyttäytyminen parantunut, vanhemmilta tullut palautetta, että on saanut keskusteluyhteyden lapsiin. Eräs vanhempi antoi palautetta, että on ryhmän ansiota." (o,n)

Nuorten tilanteen nähtiin yleisesti ottaen kohentuneen ja sosiaalisten taitojen ja vastuunoton kasvaneen merkittävästi, kuten seuraavat lainaukset kertovat:

"Erityisesti itsensä ilmaiseminen ja sosiaaliset taidot on parantunut. Poissaolot ja opintosuoritukset ei välttämättä ole hirveästi kohentunut." (o,n)

"Ehkä yksittäinen fiilis mikä mulla on, niin hällä väliä -asenne kaikkea kohtaan on vähentynyt." (o,m)

Ohjaajat toivat esille myös, että ryhmä oli paikka, jossa monet saattoivat olla hyvin erilaisia kun esimerkiksi koulussa tai vapaa-aikana nuorisotalolla. Vaikka nuorilla oli ongelmia esimerkiksi koulussa, samat ongelmat eivät kuitenkaan aina ilmenneet ryhmässä, kuten eräs ohjaaja kertoo:

"Osa on aivan toisen tyyppisiä täällä kuin koulussa" (o,m).

Ohjaajat toivat esille, että monet nuoret olivat ryhmässä käydyissä keskusteluissaan pohtineet paljon tulevaisuuttaan ja tärkeimpiä arvojaan. Joillekin nuorille oli ryhmän myötä syntynyt positiivisia tulevaisuudennäkymiä. Seuraavassa otteessa eräs ohjaaja kuvailee keskusteluista esiin nousseita asioita:

"Tulee hirveän järkeviä asioita, kun mietitään mikä on tärkeää elämässä, sieltä tulee perhettä, hyvää työpaikkaa, hyvää puolisoa. (...) Niin sellainen haave, että tulevaisuudessa kaikki olisi hyvin, sellainen määrittelemätön hyvä odottais. että jotenkin olis parempi olla kuin nyt." (o,m)

Kaikki ohjaajat painottivat myös nuorten sitoutuneisuuden ryhmään olevan tärkeä ryhmätoiminnan tulos. Joidenkin kohdalla jo sitoutuminen edusti merkittävää elämänmuutosta.

"Mun mielestä nää kokee, että näillä on sellainen kerran viikossa -ryhmä johon he haluaa tulla jotain tekemään ja jotain juttelemaan. Mun mielestä se on sinänsä onnistuminen, että nää on aika sitoutuneita tähän. Tällä on merkitys pojille ja se voi näkyä vasta myöhemmin." (o,m)

Pohdittaessa sitä, mistä sitoutumisen ryhmään ja hyvinvoinnin muutoksen nähtiin syntyneen, ohjaajat toivat esille ryhmän merkityksen. Eräs ohjaaja kuvaa asiaa seuraavasti:

"Sanoisin, että ryhmän luottamus, se että voi avautua ja se asia pysyy siinä, jos niin sovitaan." (o,n)

Ohjaajien mukaan ryhmissä oli ollut hyvä ja luottamuksellinen ilmapiiri. Vertaistuki oli näyttänyt olleen merkittävä asia nuorille:

"Ilmapiiri, että vaikka on erilaisia persoonia, on kuitenkin sellainen ympäristö, että kaikille on tarpeen tullen luotu tilaa. Kenenkään ei tarvitse väkisin ottaa, vaan jokaiselle tarvitsevalle luotu." (o,n)

"Hyvä henki, nähny iloa, tullu sellainen olo, että niillä on hyvä fiilis." (o,m)

"Sellainen kollektiivisuus, jos joku oli poissa, niin pojat soitti ja kysy että missä sä oot, meidän pitäis olla täällä. – Aijaa mä just heräsin. – No saman tien tänne sitten." (o,m)

Vaikka positiivisia muutoksia nähtiin tapahtuneen nuorissa, jotkut ohjaajat korostivat, että on vaikea jäljittää, mistä positiivinen muutos johtuu ja mikä on ryhmän rooli muutoksessa. Ohjaajat painottivat myös sitä, että selvät, näkyvät muutokset nuorena eivät välttämättä tapahdu heti:

"Hirveän helposti lasketaan numeroita ja määriä, mutta mikä sitten vaikuttaa. Eikä kaikki näy heti, voi näkyä vasta viiden vuoden päästä. Ryhmä on voinu antaa jotain, mistä saat kiinni vasta myöhemmin." (o,m)

Peruskoulun päättäneiden jatkokoulutus

Tutkimuksessa mukana olleiden kolmen koulun peruskoulun yhdeksäsluokkalaiset päättivät kaikki yhtä oppilasta lukuun ottamatta peruskoulun. Peruskoulun keskeyttäminen on Suomessa harvi-

naista. Esimerkiksi lukuvuonna 2008–2009 peruskoulun tavalla tai toisella kesken jättäneitä oli 189, kun kevätlukukauden 9.-luokkalaisten määrä oli 65 687 (Tilastokeskus 2010).

Jatko-opintoihin hankkeen toiminnassa mukana olleet nuoret pääsivät vaihtelevasti. Peruskoulun päättäneistä pojista kaikki saivat jatkokoulutuspaikan. Heitä oli yhteensä 13. Peruskoulun päättäneitä tyttöjä oli 7, heistä jatko-opintoihin pääsi 4 tyttöä. Kaksi tyttöä jatkoi 10. luokalle.

Kovin yksinkertaistetut johtopäätökset eivät ole mahdollisia edellä mainituista luvuista. Esimerkiksi jatko-opintoihin pääsemiseen vaikuttaa merkittävästi koulupaikan valinta: hakeminen ammatilliseen koulutukseen voi tuottaa opintopaikan, vaikka keskiarvo olisi alhainen. Samalla joku toinen ei pääse paremmalla keskiarvolla lukioon. Lisäksi on huomattava, että vaikka peruskoulun jälkeen saisikin koulutuspaikan, ammatillinen koulutus keskeytetään kuitenkin verrattain usein. Esimerkiksi lukuvuonna 2009–2010 keskeyttämisprosentti oli 9,1 (Tilastokeskus 2012).

Sitoutuminen ryhmään – kävijämäärät

Monet nuoret olivat hyvin sitoutuneita ryhmän toimintaan, mikä kävi ilmi sekä nuorten että ohjaajien haastatteluista. Myös ryhmän kävijämäärätilastoista lukuvuodelta (tai -kaudelta) käy ilmi nuorten sitoutuneisuus:

Ensimmäisessä tyttöryhmässä, jossa oli seitsemän tyttöä, kävijöiden keskiarvo oli 5,9 tyttöä. Toisessa tyttöryhmässä oli kahdeksan tyttöä, ja kävijöiden keskiarvo oli 7,6 tyttöä. Poikaryhmässä kävijöiden keskiarvo oli 8,0 poikaa, kun kokonaismäärä oli kymmenen poikaa³. Muista ryhmistä ei ollut tilastotietoa saatavilla.

3 Alkuperäinen luku oli 12, mutta kaksi jäi alkuvaiheessa pois.

Kävijämäärätilasto oli siten saatavissa kolmesta ryhmästä, jossa nuoria oli yhteensä 24. Kävijämäärästä laskettu keskiarvo on 21,5 nuorta. Tämän otannan nuorista siis noin 90 % oli keskimäärin paikalla ryhmässä.

6.3 Ansioita ja kehityskohteita

Monihallintokuntainen hanke nähtiin yleisesti ottaen hyvin myönteisenä asiana. Kaikki haastateltavat pitivät kolmen viraston yhteistyönä syntynyttä ryhmätoimintaa hyvänä toimintamuotona. Eräs ohjaaja luonnehti hanketta seuraavasti:

”Tässä on väkevä idea, mutta jotenkin mulla on sellainen fiilis, että tää on jäänyt vähä idea-asteelle. Saatu idea, että otetaan koulu ja nuorisotoimi ja sosiaalitoimi ja nää sit toimii yhdessä.” (o,m)

Lainaus kiteyttää olennaisen monen näkemyksestä: hanke nähtiin hyvänä, mutta samalla siinä todettiin olevan vielä paljon kehitettävää. Hankkeessa esille nousseita toiveita, kehittämiskohteita ja ansioita esitellään tarkemmin alla.

Haasteita, kehittämiskohtia ja kiitoksiakin

Resurssit

Aikapula oli ongelmallinen asia, joka tuotiin usein esille haastatteluissa. Kaikki ohjaajat, mutta myös monet arviointiryhmän jäsenet ja rehtorit toivat esille, että aikaa oli liian vähän suhteessa työn määrään. Myös kalenteriaikojen yhteensovittaminen nähtiin ongelmallisena. Ajankäytön suunnitteleminen, jakaminen ja tehostaminen olivat asioita, jotka nostettiin kehityskohteiksi.

”Kaikkien virastojen pitää tajuta, että monihallintokuntainen yhteistyö ei tarkoita sitä, että me tilataan teiltä apua. Siihen ei voi vedota, että meidän työntekijällä ei ole aikaa, ja te muut voitte täyttää aukon, mitä tässä syntyy.” (o,n)

”Struktuurien ja ajan löytäminen on vähän haasteellista. Monesti kun otetaan kalenterit käteen, huomataan että on tosi pulmallista löytää aikaa. Ehkä sellainen, onko se vielä korkeammalta taholta tuleva työn arvostaminen, että sille yhteistyölle luotais vielä enemmän mahdollisuuksia.” (r)

Yhtenä merkittävänä ongelmana ohjaajat nostivat esille sen, että eri koulujen opettajilla nähtiin olevan erilaiset aikaresurssit käytössään esimerkiksi toiminnan suunnitteluun. Ajan puute vaikutti ohjaajien mukaan merkittävästi heidän mahdollisuuksiinsa työskennellä. Toisaalta myös arviointiryhmästä nostettiin esille sama aikaan liittyvä teema. Ajankäyttöön liittyvät ongelmat nousivatkin esiin lähes poikkeuksetta kaikissa hankkeissa. Kiire on usein työkuulttuurin lähes valitettava itsestäänselvyys. (Julkunen et al. 2004.)

”Se on ollu tietynlainen ongelma tässä, aika taulujen sovittaminen ja suunnitteluajan puuttuminen.” (o,n)

”Ongelmia ollu siinä, että ollaan yritetty etsiä aikaa, että nähtäis, mut kun rakenteista ei ole löytynyt aikaa suunnittelulle, että oltais ehditty istua, niin se on hankalaa.” (o,m)

”Suunnittelu hankkeen tasolla ja suunnittelu ryhmän tasolla. Se on isoin kehittämiskohde.” (o,m)

”Haaste on meilläkin se että sai suunnitteluun aikaa, mekin kärsitään siitä samasta ongelmasta mistä ohjaajat.” (a)

Resursseihin liittyvä puutos, joka myös mainittiin usein, oli pula työntekijöistä. Joiltakin ryhmiltä puuttui esimerkiksi kokonaan sosiaaliohjaaja. Heidän kohdallaan moniammatillinen tiimi oli vaillinainen. Myös arviointiryhmän haastatteluissa nostettiin esille ohjaajien puuttuminen. Koulussa nähtiin, että sopiva ohjaaja on joskus hankala löytää, ja sosiaalivirastosta oli vaikea irrottaa resursseja ryhmän käyttöön.

”Se että puuttuu ohjaaja on iso epäkohta.” (o,n).

”Tässä on paljon teemoja, mitä johdon pitää käsitellä. niitä ei voida työntekijä- tai koulutuksella ratkaista. Näitä johdon asioita ovat mm. resursointi, että työntekijöitä taataan jokaiseen ryhmään. Se on nimenomaan sosiaaliviraston puolelta ollut vaikeaa.” (a)

”On vaikea saada sosoja ohjaamaan ryhmiä, johtuen siitä että on paljon painetta soso-oh-

jaukseen asiakasperheiden kanssa ja toinen että ryhmämuotoinen tukimuoto jää helposti ulkopuolelle. Perustellaan ettei ole aikaa, vaikka tämä vie vähemmän aikaa kun yksilö- tai perhetyö.” (a)

Hankkeen raamit

Haastatteluista kävi ilmi, että hankkeen raameja oli onnistuneesti rakennettu, mutta niissä nähtiin yhä tärkeitä kehityskohteita. Hankkeen raameihin liittyvinä asioina tuotiin esille esimerkiksi seuraavia kehitettäviä kohteita: yhtenevien käytäntöjen luominen, koulukohtaisten erojen vähentäminen, tiedonkulun tehostaminen ja informaation jakaminen opaskirjan muodossa. Parannuksia moniin edellä mainittuihin asioihin on kuitenkin jo vireillä tai kehitteillä.

Osa ohjaajista toi esille, että he eivät olleet mielestään saaneet tarpeeksi tietoa hankkeesta ja ryhmätoiminnasta. Tietoa oli annettu ja tiedotusta hoidettu sähköpostitse, mutta osa ei ollut saanut viestejä ja osa koki ne muuten hankalina. Rehtorit puolestaan näkivät tiedonkulun toimivan hyvin. Kaikki haastateltavat näkivät kuitenkin konkreettisen opaskirjan tärkeäksi ja toivoivat sen valmistuvan käyttöön nopeasti. Opaskirjan nähtiin vähentävän sähköpostien määrää ja olevan tärkeä hankkeen raamien omaksumisessa. Näkemyksiä hankkeeseen liittyvästä tiedosta ja tiedotuksesta esitettiin seuraavasti.

”Johtoryhmän muistiot ei tuu meille ja tehdään päätöksiä ilman ryhmän ohjaajien näkökulmaa. Toivoisi, että voisi ryhmän ohjaajana ottaa kantaa jossain kohti ja että viesti tulisi ajankohtaisena meille.” (o,n)

”Se kun puuttuu se työkirja, meillä ei ole sama malli.” (o,n)

”Meillä ei ole periaatteessa ollut tietokatkoksia. Täytyy ihan kehua Virpiä [projektisihteerii], että häneltä on tullut tietoa hyvin. Hän on hoitanut oman roolin hyvin kouluihin päin.” (r)

”Yhteistyö pelasi viestinnässäkin.” (o,n)

”Mutta varmasti joku opas, käsikirja ois kouluille tarpeen, missä ois määritelty esimerkiksi yhteistyökumppaneiden taholta niiden roolit, mihin sitoutuu esim. rehtori, ohjaava opettaja. Mikä on sitoutuminen, mitä odotetaan.” (r)

”Mulle ei oo jostain syystä tullu oikein mikään viesti perille. Oon saanu tosi vähän aluksi, nyt on tullut enemmän.” (o,m)

Tiedotukseen ja rakenteisiin liittyvänä ongelmana voi nostaa esille myös edellä esitetyn kuvauksen (s. 22-23) siitä, miten jotkut nuoret ovat kokeneet tai ymmärtäneet ryhmätoiminnan suhteen kouluun. Vaikka esimerkiksi käsitys siitä, että nuori luulee ryhmään osallistumisen nostavan arvosanoja automaattisesti, ei olisikaan yleinen, se kuitenkin kehottaa kiinnittämään huomiota myös nuorille suuntautuvaan informaatioon. Rakenteellisena ongelmana on puolestaan se, jos ryhmätoimintaan osallistuminen heikentää muuta koulutyöskentelyä oppituntien päällekkäisyyden vuoksi. Tästä näkökulmasta ryhmätoiminnan muuttaminen valinnaisaineeksi on merkittävä etu. Useiden ryhmänohjaajien mielestä kehittämisen kannalta olisi tärkeää, että ohjaajien näkemystä kuunneltaisiin enemmän. Haastatteluissa tuotiin esille myös se, että ”kentän edustajaa” toivottiin mukaan johtoryhmään, sen lisäksi, että johtoryhmässä on tällä hetkellä henkilö, joka

toimii sekä ohjaajana että projektisihteerinä. Arviointiryhmän jäsenten haastatteluiden perusteella halu kuulla ohjaajia oli olemassa.

”Johtoryhmästä, kun siellä ei ole kentän edustajaa, niin en mä oikein ymmärrä.” (o,n)

”Se kuulemisvalmius pitäis olla vähän laajempi, että kuultais ohjaajien näkemystä siitä, mitkä on ne haastekohdat ja kehittämiskohdat.” (o,n)

”Toivoisin että ois aikaa enemmän kuulla myös ryhmän ohjaajia.” (a)

Osa ohjaajista oli sitä mieltä, että toiminnan kehykset olivat tiedon puutteesta johtuen melko hatarat. Eräs ohjaaja kuvaa kolmen ohjaajan toimintaa ryhmässä kärjistetyksi: ”vähän niin kuin että kaksi sokeaa taluttaa kolmatta”, ja toteaa, että ryhmätoiminta on ”siihen nähden mennyt tosi hyvin” (o,m). Osa ohjaajista ei kuitenkaan nähnyt hankkeen raameja heikkoina, ja jotkut pitivät niitä peräti hyvinä. Eräs toinen ohjaaja esimerkiksi koki, että hankkeessa on ”selkeä rakenne, johon voi hypätä ja tehdä asia omalla tyylillä” (o,n). Ohjaajien välillä oli siten eroja siinä, millaisena he kokivat toiminnan puitteet.

Ohjaajat toivoivat tukea ja tietoa useista ryhmän toimintaan liittyvistä käytännön asioista. Erityisesti poikaryhmien ohjaajat esittivät kritiikkiä siitä, että aina ei ole selvää, mitä nuorten kanssa saa tehdä. Tähän viitattiin jo edellä sukupuolisensitiivisyyttä käsittelevässä kohdassa (s. 10). Ohjaajat olisivat halunneet selkeämpiä perusteluja ja raameja siihen, mitä nuorten kanssa voi tehdä. Seuraava keskustelu tuo asian esille:

o,m: Melkein kaikki jutut mitä pojat ovat toivoneet, ovat sellaisia, että eivät sovi linjaan.

h: Mitä ne on esimerkiksi?

o,m: Esimerkiksi megazone ja värikuulaseikkailu.

h: Mitä ne perustelut olikaan?

o,m: Nuorisosaasiainkeskuksen linjaus on, että erityisryhmät ei saa käydä pelaamassa splättistä tai mitään sotateemaa.

Myös kysymys siitä, millä perusteella ryhmä luodaan, nousi esille ongelmallisena sekä ohjaajien, rehtoreiden että arviointiryhmän jäsenten haastatteluissa. Haastatteluissa pohdittiin esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: keitä oppilaita ryhmään otetaan ja ketkä rajataan pois? Pyritäänkö auttamaan ensisijaisesti nuoria, joilla on hyvin vaikeita ongelmia, vai otetaanko mukaan myös nuoria, joiden ongelmat ovat keskivaikeita tai niitä, joiden tilanne on kohtalaisen hyvä? Pyritäänkö heterogeeniseen vai homogeeniseen ryhmään, sillä molemmissa on etunsa ja ongelmanansa? Ongelmana nähtiin ryhmän perustamisen ohella myös se, miten toimitaan, jos joku putoaa ryhmästä.

”Esimerkiksi ryhmän perustamisesta tietoa. Ketä sinne otetaan ja otetaanko kaikki.” (o,n)

”Entä jos joku ei viihdy eikä ole motivoitunut, eihän se ryhmä ole rangaistus. Mitä sitten jos joku kokee ryhmän vastenmieliseksi? Miten se pitäisi hoitaa?” (o,n)

"Eettisesti raskas kysymys, kuka saa ryhmän ja kuka ei, millä perusteilla. Päätä särkee joskus se tieto." (a)

Toiminnan tuki ja koulutus

Hankkeen kannalta nähtiin tärkeänä myös ohjaajien koulutus sekä toiminnan tuki. Tämä nähtiin tärkeänä arviointiryhmän haastatteluissa: "ryhmäprosessin ymmärtäminen on tärkeää, pitää saada riittävästi koulutettua ohjaajia." (a) Myös ohjaajat pitivät toiminnan tukea tärkeänä ja koulutusta tärkeänä. Ohjaajien työn tukeen on kuulunut työnohjaus eli konsultaatio sekä vaihdellen kokoontuvat ohjausryhmät. Myös koulutus- ja kehittämispäiviä oli järjestetty. Ohjaajat olivat pääsääntöisesti hyvin tyytyväisiä siihen, miten toiminnan tuki oli järjestetty. Työnohjausta pidettiin tarpeellisena, mutta riittävänä. Osa toivoi lisää koulutusta, etenkin ne ohjaajat, joilla ei ollut ryhmänohjaamisesta koulutusta. Muiden ohjaajien tukea pidettiin myös tärkeänä. Ohjaajat toivat toimintansa tukeen liittyen esille esimerkiksi seuraavia kiitoksia ja näkökulmia:

"Työnohjaus ollut tosi hyvä. siellä tapaa muita ryhmän vetäjiä ja aika saman tyyppisiä tilanteita on, vertaistukea saanut myös." (o,n)

"Se konsultaatio on vähä sellaista yleistä puhumista, mut ei se huono ole, se on hyvä." (o,m)

"Musta tuntuu, että tukea saa parhaiten toisilta ohjaajilta. Se on ollu mun mielestä riittävä tuki. Siitä se tuki on tullu, muilta ohjaajilta." (o,m)

Arviointiryhmän näkökulma

Arviointiryhmän jäsenet toivat haastatteluissa esille asioita, joita heidän mukaansa tulisi pohtia tai kehittää edelleen. Heidän esittämänsä asiat voi tiivistää hankkeen toiminnan vakiinnuttamiseen ja levittämiseen. Tämä pitää sisällään monia osatekijöitä, kuten hanketta koskeva sopimus, rahoitus, omistajuus ja ohjaajien koulutus.

Hankkeen vakiintumisen ja leviämisen kannalta jotkut näkivät, että hankkeeseen liittyvistä asioista olisi hyvä sopia selkeämmin eri virastojen kesken. Varsinaisten sopimusten, kuten yhteistyösopimuksen tarve nostettiin esille. Erään ohjaajan näkemys sopimuksen tarpeesta esitetään alla.

"Jatkossa tehtävä paljon vielä virastolinjauksia, jopa virastojen välinen yhteistyösopimus siitä, mitä tämä toiminta on. vetää myös joku linjaus, kuka tätä hanketta vetää jatkossa, kenelle kuuluu prosessinomistajuus ja kehittämis- ja ylläpitovastuu." (a)

"Toiminnan ei pitäisi olla epäsuhteinen, että joku joutuu olemaan paljon pois ryhmästä ja joku kannattelee sitä. Kun ryhmä perustetaan, niin jokaisen viraston pitäisi sitoutua siihen ja aukikirjoitettais kaikki, mitä on sovittu. Yksittäiset työntekijät, meidän voidaan olla kuinka joustavia vaan, mut tarvitaan esimiestason yhteistyötä ja asioista sopimista. Ettei tule kisanhännänvetoa, että me ohjaajat joudutaan tässä pyytämään ja kertomaan, kun eihän se meidän tehtävä ole. Resurssit mahdollistetaan jostain muualta." (o,m)

Tärkeänä pidettiin myös sitä, että toiminta olisi samankaltaista ryhmästä toiseen eikä syntyisi liikaa erilaisia sovelluksia. Yhtenevät käytännöt olivat kehityskohteena ja tavoitteena. Eri hallintokuntien erilaiset käytännöt olivat näyttäneet myös ongelmana.

”Ohjaajien eri hallintokuntien erilaiset palkkaus- ja työaika järjestelmät. Se pitäis jotenkin ratkaista.” (a)

”Yhtenäinen käytäntö pitää olla, erilaiset käytännöt, ne aiheuttaa hämmennystä.” (r)

Hankkeen rahoitusta ja kustannuksia koskien arviointiryhmän jäsenet esittivät erilaisia näkemyksiä. Joidenkin mukaan ryhmätoiminta on mahdollistettavissa pääasiassa työajan uudelleenjärjestelyllä, kun taas joku toinen näki ryhmätoiminnan tarvitsevan rahoitusta esimerkiksi koulutukseen, levittämiseen ja työnohjaukseen.

Kolmen viraston yhteistyö

Haastatteluissa yhteistyö näyttäytyi sekä ansiokkaana että ongelmallisena. Yleensä yhteistyö nostettiin esille erittäin positiivisena asiana. Erityisesti ohjaajat kokivat yhteistyön toistensa kanssa sujuneen pääsääntöisesti erinomaisesti. He kiittelivät ohjaajakollegoitaan ja kokivat toiminnan paitsi hyödyttävän nuoria, olevan tärkeää myös oman ammatillisen kehittymisen kannalta.

”Ei näe hallintokuntien eroa usein selvästi ryhmässä, vaikka näkemykset ovatkin lähtökohteisesti usein erilaisia.” (o,n)

”Tämä hanke on mun mielestä parhaimmasta päästä. Aika on vaan löydettävä, soitellaan jne. Pitää olla joustava asenne ja avoin toisen viraston näkemykselle.” (o,n)

”Hieno hanke yhteistyön kannalta.” (o,n)

”Ei ohjaajien kesken ole ollut mitään ongelmaa.” (o,n)

Haastetta yhteistyöhön olivat tuoneet hallintokuntien erilaiset toimintamallit ja työtavat. Erityisesti alkuvaiheessa yhteistyö oli ollut paikoin haasteellista. Koulun rooli oli koettu hankalana, kun taas sosiaaliviraston ja nuorisoasiainkeskuksen toimintatavat olivat jo lähtökohtaisesti lähempänä toisiaan. Myös resurssipulan nähtiin vaikeuttaneen yhteistyötä.

”Opettajan kanssa oli välillä hankaluuksia. Heidän käsityksensä ryhmästä on eri, ryhmän koosta alkaen. Mutta jokainen piti tätä tärkeänä, joten siitä oli hyvä lähteä.” (o,n)

”Resursseja pitäisi ehkä enemmän olla, että yhteistyötä voidaan aidosti tehdä ja siihen ois aikaa. Se olis kehittämisen paikka.” (r)

Arviointiryhmän jäsenet toivat esille monia yhteistyössä ilmenneitä haasteita, joita oli ollut erityisesti alkuvaiheessa. Kolmen viraston yhteistyössä oli ilmennyt monia ongelmallisia kohtia, kuten seuraavat aineisto-otteet kertovat:

”Ei ole helppoa, ei todellakaan, käsitteet erilaisia, kieli erilainen, ajattelumalli erilainen.” (a)

"Itse koin, että Opevi-lastensuojelusanakirja ois ollut tarpeen. En ymmärtänyt muita, mua ei ymmärretty. Se oli yhteisen kielen hakemista, millä sanoilla kuvataan asioita. Puhuttiin samoista asioista eri käsitteillä." (a)

Eri virastojen näkemykset olivat siis joissakin asioissa ainakin olleet eriäviä. Arviointiryhmän jäsenet kuitenkin korostivat, että keskustelun kautta monista tärkeistä asioista oli löydetty yhteinen linja ja yhteistyö oli alkanut sujua hyvin. Yhteinen tavoite, nuorten auttaminen, oli vienyt asiaa eteenpäin. Seuraava lainaus kertoo tarkemmin, mitä siihen oli vaadittu:

"Synteesin hakeminen, miten saadaan yhteinen keitto mitä kaikki syö. Se vaati tutustumista, kauheesti keskustelua ja hämmennystä." (a)

Arviointiryhmässä nähtiin, että yhteistyö on tärkeää ja sen eteen oltiin valmiita tekemään työtä:

"Se on kehittämisen paikka koko ajan, miten saadaan monihallintokuntaisten työntekijöiden työ sujumaan ja ymmärtämään toisiaan. se vaatii aikaa, se vaatii kehittämispäiviä, koulutuksia, keskustelua." (a)

"On meillä kinkkisiä kysymyksiä, mutta kukaan ei ole koskaan lähtenyt kesken kokouksen ovet paukkuen ja lyöny hanskoja tiskiini. On haasteellista, mutta kun tarpeeksi asioista jauhetaan niin löytyy yhteinen sävel." (a)

Yhteistyön myötä oli paitsi syntynyt vähitellen osapuolia tyydyttävä toimintamalli, myös oman ammattitaidon koettiin kehittyneen ja näkökulmien avartuneen. Osa jäsenistä halusi korostaa erityisesti sitä, että yhteistyö oli osin sujunut erittäin hyvin:

"Yhteistyö on sujunut todella hyvin, kun tahtotila on ollut samankaltainen ja todellinen. Tavoitteenasettelu ja muu, siinä on vallinnut konsensus. On ollut helppo olla samaa mieltä." (a)

"Käsitys yhteistyöstä ja tavoitteista alkoi pikkuhiljaa rakentua. Jokainen meistä joutui muuttamaan sitä omaa työskentelytapaa ja sisäistämään yhteistyötä." (a)

"Jouheva yhteistyö on lisääntynyt, mistä hyötyy se nuori, ennen kaikkea." (a)

Eriyisansioita

Hanketta kohtaan esitettiin haastatteluissa myös runsaasti positiivista palautetta. Hanke nähtiin itsessään hyvin tärkeänä, kukaan ei kyseenalaistanut sen merkitystä. Eräs arviointiryhmän jäsen kuvasi hanketta seuraavasti: "Tää on ollu mun työssä yks merkittävimpiä hankkeita. On ollu äärettömän mielenkiintoista työskennellä. On itsekin oppinut uutta." (a)

Koulumaailmassa ja nuorten parissa toimii tälläkin hetkellä monia hankkeita. Kaikki käy koulua hankkeen ansioita muihin hankkeeseen nähden oli haastateltavien mukaan kuitenkin paljon. Alla esitellään niitä asioita, joita haastateltavat toivat esille erityisen tärkeinä.

Monihallintokuntaisuus

Se, että hankkeessa on mukana oli kolme virastoa, nuorisoasiainkeskus ja sosiaali- ja opetusvirasto, nähtiin merkittävänä. Kyseisten virastojen nähtiin tuovan erilaista osaamista ja olevan nuoren hyötymisen kannalta myös luontevia ja välttämättömiä yhteistyökumppaneita. Haastateltavat kertovat kolmen viraston mukanaolosta:

”Mä oon aina ihmetelly miten vähän koulumaailman lähellä tai sisällä on tukea. Toivois ettei rajoista pidettäis niin tiukasti kiinni. Se on tän hankkeen yks suurista saavutuksista, että näin lähelle koulua on syntynyt tällainen tukimuoto.” (a)

”Mun mielestä on rikkaus että on eri virastot, on erilainen tietotaito.” (o,n)

”Haasteet alkaa peruskouluissa olla sen kaltaisia, että yksittäinen virasto, kuten opetusvirasto ei pysty enää niihin haasteisiin vastaamaan. Siksi tämä on merkittävä, syntynyt suuresta tarpeesta.” (a)

Ruohonjuuritaso ja toiminnan kustannukset

Tärkeänä nähtiin myös se, että hanke toimii ruohonjuuritasolla. Selkeänä etuna nähtiin se, että hankkeessa mennään kouluun – nuorten luonnolliseen toimintaympäristöön, koska toisinaan nuoria voi olla vaikea saada avun piiriin. Tästä johtuen tyttö- ja poikaryhmät näyttäytyivät matalan kynnyksen paikkoina, osana koulun toimintaa. Osin myös tästä johtuen ryhmiä ei pidetty leimaavina, vaan myönteisinä paikkoina, joihin moni nuori olisi halunnut osallistua.

”Ruohonjuuritaso, toimitaan alhaalla. Tämä ei ole vastaanottotoimintaa, vaan mennään sinne missä nuori on.” (a)

”Silloin kun aloitettiin tätä ryhmää, mua jännitti hirveästi, että miten ne ottaa vastaan sen, kun niitä pydetään siihen mukaan, että kokeeko ne joutuvansa mukaan, mutta se on ollut päinvastainen. Viimeksi maanantaina yksi seiskaluokan tyttö kysyi että mitä hänen pitäisi tehdä että hän pääsee mukaan.” (o,n)

Suhteellisen edulliset toiminnan kustannukset nähtiin tärkeinä rakenteisiin liittyvinä asioina. Kustannuksiin liittyvinä asioina haastateltavat näkivät, että hanke ei ollut liian byrokraattista ja toiminta oli ainakin osin mahdollistettavissa työajan uudelleenjärjestelyllä. Suhteellisen alhaisista kustannuksista huolimatta kasvuryhmätoimintaa pidettiin tehokkaana.

”Taloudellisesti edullinen malli, ei ylivoimaisia kustannuksia.” (a)

Ryhmämuotoinen tuki ja sidos kouluun

Nuorten hyötymisen kannalta hankkeen ryhmämuotoinen toiminta ja sen vahva sidos kouluun nähtiin erityisen tärkeinä asioina. Sen tuloksia pidettiin hyvinä ja toimintaa voimauttavina. Haastateltavat toivat esille esimerkiksi seuraavia positiivisia asioita:

"Tää eroaa muista juuri sen takia, että tässä päästään lähelle niitä ydinkysymyksiä, jotka nuoren elämässä vaikuttaa ylipäätään koko elämään ja olemiseen. Oikeasti puhutaan siitä, mikä minua auttaa tässä omassa elämässä ja kasvussa. Sen takia siitä on ehkä se hyöty myös itse opiskeluun." (r)

"Meidän koululla on useita hankkeita, mutta ollaan kiinnostuttu myös aloittamaan poikaryhmä. Se kertoo siitä että tämä hanke on meille tärkeä ja se tukee meidän peruskoulutyötä. Näen että tällä hankkeella on iso merkitys tässä koulun arjessa." (r)

"Tuetaan ryhmää, se on ajanmukainen tapa. Yksilöllinen tuki on tehotonta ja käydään jatkuvaa kamppailua siitä, miten nimetään jonkun oppilaan ongelma. Siihen käytetään aikaa ja oppilas jää siinä tukematta. Tässä taas mennään tukeminen edellä. Tää auttaa niitä nopeasti eteenpäin." (a)

"Mun mielestä on hieno asia, että on mahdollisuus puuttua jollakin muulla keinolla kun koulun perinteisillä. On muitakin tapoja. Ja siinä ryhmässä kuitenkin oli kymmenisen poikaa, se on aika paljon." (o,m)

"Kyllä mä uskon tän merkitykseen, tulokset ja palaute oli erinomaista. Se voimauttaa oppilaita. Koen tän tärkeäksi. Toivottavasti ryhmätoiminta vakinaistuisi ja jäisi pysyväksi." (o,n)

"Yksilömuotoisessa tuessa prosessit hitaita, vaikeata saada kuraattorin puheille tai psykiatrisen avun piiriin tai luotsin asiakkaaksi. Ajat voi mennä kuukausien päähän. Pystytään puuttumaan nopeammin ja tarjoamaan säännöllistä tukea." (a)

Hankkeen tulevaisuus

Hankkeen tulevaisuudesta puhuttaessa haastateltavat toivat esille, että he toivoivat hankkeen jäävän pysyväksi toimintamuodoksi ja leviävän laajemmalle. Hankkeen tulevaisuudesta esitettiin seuraavia ajatuksia:

"Näen tämän mahdollisuutena, että tämä jää rakenteisiin. Toiminaan ei ole paljon käytetty ulkopuolista rahoitusta. Tällä on suuri mahdollisuus jäädä elämään." (a)

"Toivoisin että ikään kuin vakiintuisi. (...) Koulun tukimuotojen paletissa tämän tyyppisele toiminnalle on jatkuva tilaus." (a)

"Hankkeena erittäin hyvä, mitä kannattaa muihinkin kouluihin levittää." (o,n)

"Valoisalta ja hyvältä näyttää, mutta paljon työtä pitää tehdä, eihän tämä ole missään nimessä valmis hanke." (a)

7 Yhteenveto

Vaikuttavuus

Arviointitutkimuksen päällimmäisenä tuloksena nousee esiin se, että nuoret arvostivat ryhmätoimintaa suuresti. Tytöt ja pojat olivat yhtä lailla hyvin tyytyväisiä ryhmiinsä. Myös ohjaajat näkivät toimintamallin merkittävänä ja toivoivat sen jatkuvan tulevaisuudessakin. Tulokset vastaavat siten aikaisempia kasvuryhmätoiminnasta saatuja positiivisia tuloksia, sillä usein sekä ryhmään osallistuneet nuoret että ryhmänohjaajat ovat kokeneet toiminnan mielekkäänä (esim. Oinas 2005; Blom 2011; Levamo 2007).

Myös monia muita positiivisia kokemuksia ja vaikutuksia tuotiin esille. Myönteiset tulokset ovat tärkeitä, vaikka täsmällisesti ei voikaan määrittää sitä, mistä kaikki muutokset johtuvat. Kysymys siitä, millainen ja kuinka suuri merkitys ryhmällä oli, on osittain epäselvä. Arvioinnin perusteella myönteisiä tuloksia olivat seuraavat: nuorten sitoutuminen ryhmään ja heidän kokemuksensa ryhmästä, peruskoulun päättäneiden ja jatkokoulutukseen päässeiden määrä sekä ohjaajien kokemus nuorten hyvinvoinnin muutoksista. Näitä muutoksia voisi nimittää esimerkiksi positiiviseksi hyvinvoinnin muutoksiksi (Levamo 2007) tai nähdä niiden kuvastavan myös eräänlaista nuorten voimaantumista.

Voimaantumisen määritelmää käytetään nykyään paljon ja eri yhteyksissä. Eri lähestymistavoissa kuitenkin korostuu ihmisen oman voiman kehittäminen ja vastuun ottaminen omasta kehityksestään. Tähän tarvitaan rohkaistumista, aktivoitumista, osallistumista, omien kykyjen käyttöönottoa sekä oman minän voiman kokemista. Jotta voimaantumista tapahtuisi, jokaisen tulisi päästä kehittämään omaa persoonallista voimantunnettaan sekä toimia yhteistyössä toisten kanssa. Voimaantumiseen vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. (Siitonen 1999; Heikkilä-Laakso & Heikkilä 1997, 345–347; ks. myös Higgs 1997 ja voimaantumisen arvioinnista esim. Rautakorpi 2010.)

Nuoret toivat esille monia asioita, kun pohdittiin ryhmästä saatua hyötyä tai kokemuksia. Vaikka suurin osa nostikin esille samankaltaisia asioita, kuten keskustelun tai retkien merkityksen, myös vaihtelua esiintyi siinä, minkä he kokivat tärkeimpänä tai parhaimpana ryhmään liittyvänä asiana. Tämä voi osaltaan kertoa siitä, että moniammatillisessa pienryhmässä oli pystytty huomioimaan myös nuorten erilaisia tarpeita ja toiveita. Aineiston perusteella ei ilmennyt, että ryhmällä olisi ollut kielteisiä vaikutuksia lukuun ottamatta sitä, että pari oppilasta koki ryhmätoiminnan haitanneen koulunkäyntiä, jos ryhmä oli tärkeän tunnin kanssa päällekkäin.

Alla olevaan taulukkoon on pelkistetty Kaikki käy koulua -hankkeen tavoitteet, teemat ja konkreettiset keinot, joilla tavoitteisiin on tähdätty. Edellä esitetty taulukko (taulukko 1, s. 14) on nyt täydennetty keskeisillä tämän arvioinnin keskeisillä tuloksilla.

Tavoitteet tiivistettynä	Tukeminen seuraavissa osa-alueissa	Konkreettisia keinoja ja menetelmiä	Tuloksia ja vaikutuksia	
Koulu-pudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisy	Koulunkäynti	Resurssiopetus	Positiivisia hyvinvoinnin muutoksia	Faktatietoa
Peruskoulun suorittaminen	Elämänhallintataidot	Oppilas-huoltoryhmän toiminta	Sitoutuminen koulunkäyntiin: keskiarvon paraneminen ja kurssien suorittaminen	Kaikki 9.-luokkalaiset yhtä lukuun ottamatta (19/20) saivat peruskoulun päätökseen.
Opiskelu-paikan saaminen	Elämäntavat	Kouluvierailut	Tulevaisuuden näkymien aukeaminen ja jatko-opintojen suunnitteleminen	Kaikki kahdeksan poikaa sai jatko-opiskelupaikan
Elämänhallinnallinen tuki	Itsetunto	Harjoitteet	Elämäntavat: päihteidenkäytön väheneminen, vuorokausirytmien paraneminen	Neljä seitsemästä tytöstä sai jatko-opiskelupaikan.
	Sosiaaliset taidot ja ihmissuhteet	Toiminnalliset menetelmät	Positiivinen kokemus ryhmästä	Kaksi jatkoi 10. luokalle.
	Naiseksi/mieheksi kasvaminen		Sitoutuminen ryhmään	Ryhmään sitoutuminen: otannassa 90 % nuorista keskimäärin paikalla
	Usko tulevaisuuteen			

Taulukko 2. Kaikki käy koulua -hanke ja keskeiset tulokset

Ansiot ja kehityskohteet

Hankkeen tavoitteena oli luoda toimiva, monihallintokuntainen nuorta auttava yhteistyömalli, joka toimii koulun sisällä. Verrattuna vuoden 2009 lähtötilanteeseen, jossa koulusta pyydettiin apua siellä ilmeneviin ongelmiin, moni asia oli muuttunut. Koulut olivat saaneet tukea kasvatustehtäväänsä sekä koululla ilmenevien ongelmien käsittelyyn. Vaikka ongelmat eivät olleet poistuneet tyystin koulutasolla, monien yksittäisten nuorten kohdalla oli ilmennyt muita positiivisia muutoksia.

Hankkeessa nähtiin monia erityisansioita. Tärkeimpänä nousi esiin hankkeen idea: monihallintokuntainen paikallinen toiminta nuorten hyväksi. Juuri opetus- ja sosiaaliviraston sekä nuorisosiainkeskuksen yhteistoiminta nähtiin hedelmällisenä. Yhteistyö katsottiin tärkeäksi paitsi nuoren auttamisen myös oman

ammattillisen kehittymisen kannalta. Merkittävänä toimintaa mahdollistavana tekijänä nostettiin esille myös toiminnan suhteellisen edulliset kustannukset.

Nuorten tukemisen kannalta hankkeen merkittävyys kytkeytyi ruohonjuuritason toimintaan: siihen, että hanke toimii koulussa ja kouluaikaan, pienryhmänä ja yleisopetuksen piirissä. Kaikki hallintokunnat näkivät tämän merkittävänä asiana, ja myös haastatellut nuoret olivat tämän arviointitutkimuksen tulosten mukaan kokeneet sen positiivisena ja osin hyödyllisenäkin. Tuloksista on luettavissa myös positiivista faktatietoa, kuten peruskoulun lopettaneiden määrä sekä monia tehokkuutta ilmentäviä positiivisia muutoksia nuorten elämässä.

Tärkeimpinä kehityskohteina nostettiin esille seuraavat: hankkeen resurssit ja raamit, toiminnan vakiinnuttaminen ja levittäminen, yhteistyön sujuvoittaminen.

Kesäkuussa 2012, haastattelujen keruun jälkeen, osa edellä esitetyistä hankkeen kehityskohteista oli esillä opetusviraston kokouksessa. Tuossa kokouksessa esimerkiksi Kaikki käy koulua -hankkeen ryhmätoiminnan sisällyttämisestä valinnaisaineeksi saatiin perusopetuslinjan johdolta suullisia ohjeita. Tyttö- ja poikaryhmät toimivat tänä lukuvuonna 2012–2013 valinnaisaineille varatulla ajalla. Toiminnan määrittely valinnaisaineeksi tarvittavine opetussuunnitelmineen on kuitenkin kesken. Myös ryhmien suunnitteluun käytetystä ajasta oli käyty keskustelua samassa yhteydessä. Selvää päätöstä suunnitteluajasta ei ole, mutta keskustelussa tuotiin esille, että sitä olisi oltava kaksituntista ryhmää kohti osoitettuna tunti.

Näiden kahden asian valmistelu on hankkeen piirissä otettu vastaan pääosin hyvin myönteisesti. Ohjeistuksesta johtuen eräällä koululla oli kuitenkin hankaluuksia ehtiä sovittaa ryhmätoimintaa lukujärjestykseen. Tästä johtuen ryhmät kokoontuvat siellä syksystä 2012 alkaen kaksi tai kolme kertaa kuukaudessa, kun muissa kouluissa ne pidetään kerran viikossa. Vaikka muutokset nähdäänkin yleisesti ottaen hyvinä, sekin huoli on toisaalta nostettu esille, että ryhmä ei jatkossa enää välttämättä houkuttele nuoria entiseen malliin, sillä valinnaisaineet ovat suosittuja. Syksyllä 2012 koululta välitetyn kokemuksen mukaan ryhmään oli ollut kuitenkin entiseen malliin paljon halukkaita. Tyttö- ja poikaryhmät vaikuttavat kiinnostavan nuoria siten myös valinnaisaineina.

Haastatteluissa monet ongelmallisiksi esitetyt asiat, esimerkiksi tiedon ja yhtenevien käytäntöjen puute, ratkennevat ainakin osin lähitulevaisuudessa, kun hanketta käsittelevä opaskirja valmistuu. Monet muut kehityskohteet ja toiveet ovat luonteeltaan sellaisia, että olisi olennaista

järjestää avoin keskustelu eri osapuolten välillä niistä asioista, jotka koetaan toiminnan kannalta tärkeiksi.

Yhtenä pohdittavana asiana voi nostaa esille myös ryhmässä olleiden nuorten näkemykset ryhmän suhteesta kouluun. Nuoret toisaalta toivovat ryhmätoiminnan auttavan koulunkäynnissä, mutta kokevat, että se ei ole hyödyttänyt. Tässä on tarpeen pohtia, onko todella kyse siitä, että nuoret tarvitsisivat toisenlaista tukea koulunkäyntiin, vai pikemminkin siitä, että he eivät tunnista ryhmän hyötyä koulunkäyntiin nähden. Osa nuorista kuitenkin koki merkittäviä hyvinvoinnin muutoksia myös koulunkäynnin suhteen, vaikka he eivät nähneet sitä ryhmän ansiona.

Eri virastojen yhteistyötä ja hankkeen tulevaisuutta ajatellen yhdeksi kehittämiskohteeksi nousi myös hankkeen keskeisten käsitteiden ja tavoitteiden täsmennys. Toiminnan kannalta kaikille yhtenevät ja selkeät käsitteet ovat tärkeitä. Selkeää konsensusta esimerkiksi hankkeen täsmällisistä tavoitteista ei ollut, vaan hanketta koskevissa dokumenteissa ja arviointijäsenten haastatteluissa korostettiin vaihtelevasti eri puolia ja käytettiin eri käsitteitä. Esimerkiksi syrjäytymisen käsitteestä ei arviointiryhmän jäsenten välillä ei ollut yhteistä käsitystä, vaikka syrjäytymisen ehkäisy onkin hanketta käsittelevissä dokumenteissa muotoiltu yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi.

Sukupuolisensitiivinen työ on tärkeää ja tämänkin raportin perusteella arvokasta ja perusteltua. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että sukupuolisensitiivisyyden merkityksestä ja toiminnan rajoituksista erityisesti poikatyössä voisi keskustella. Lisäksi hankkeen sisällä on tärkeä olla valmis kiinnittämään tarpeen tullen huomiota siihen, että lapset ja nuoret voivat myös ilmaista sukupuoltaan eri tavalla – ei tyttönä eikä poikana.

Alle (taulukko 3) on lyhyesti koottu hankkeen tärkeimpiä kehityskohteita ja ansioita.

Kehityskohteet	Ansiot
Raamit	Monihallintokuntaisuus
Yhtenevät käytännöt	Yhteistyö
Tiedonkulku ohjaajatasolle	Ryhmämuotoinen tuki
Suunnittelu	Toiminnan tuki: konsultaatiot, ohjausryhmä, kehittämispäivät
Ohjaajien näkemyksen huomioiminen	Ruohonjuuritason toiminta
Opaskirja	Matala osallistumisen kynnyks
Yhteistyö	Usko tulevaisuuteen
Parempi sopiminen / yhteistyösopimus	Ryhmien toimiminen koulun sisällä
Nuorten koulunkäynti	Suhteellisen alhaiset toiminnan kustannukset
Ryhmänohjaajakoulutus halukaille	

Taulukko 3. Kehityskohteita ja ansioita.

Arviointitutkimusta ja sen tuloksia on syytä pohtia kriittisesti erityisesti seuraavilta osin: Arviointisijan rooli voi toisinaan vaikuttaa haastateltavien vastauksiin. Haastateltavat voivat esimerkiksi kertoa, mitä ajattelevat haastattelijan toivovan, eikä todellisia tuntemuksia aina kerrota haastattelutilanteessa. Erityisesti nuorten kohdalla on syytäkin olettaa, että vieraalle tutkijalle ei kerrota kaikkia tuntemuksia. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan usein pidempi aika. Myös tässä arvioinnissa osa nuorista, erityisesti pojista, oli haastattelutilanteessa hyvin niukkasanaisia.

Arvioinnissa esitettyjä nuorten kokemuksia voi tarkastella monelta kannalta. Tämän arviointiraportin puitteissa ei ole mahdollisuutta tarkempaan analyysiin, mutta muutamia asioita voisi nostaa esille: Vaikka nuoret kokivat ryhmätoiminnan positiivisena olivat sitoutuneita siihen, monet eivät silti kokeneet hyötyvänsä ryhmästä. Monet nuoret arvioivat ryhmästä saatua hyötyä osin ikänsäkin mukaisesti hyvin konkreettisesti, kuten kouluarvosanoina. He eivät siten nähneet aina esimerkiksi miellyttävää ryhmäkokemusta ja saatua vertaistukea suoranaisesti hyödyllisinä. Monet ohjaajat sen sijaan korostivat tärkeänä tuloksena sitä, että nuoret sitoutuivat ryhmään ja kokevat sen positiivisena ja voimauttavana.

Mikäli positiivista muutosta nähtiin syntyneen, monet nuoret korostivat itseään muutoksen aikaansaajana ryhmän asemasta. Tämän voi tulkita sekä myönteisesti että kielteisesti: joko niin, että ryhmästä ei ole hyötyä, tai toisaalta niin, että nuoret kokevat itse vaikuttavansa omaan elämäänsä ja pitävät siten omaa toimintaansa tärkeänä. Tämä on myös kasvuryhmien yksi keskeinen tavoite, voimauttaa yksilöä siten, että ryhmästä tulee ikään kuin tarpeeton. Kasvuryhmien tavoitteen voi siten tiivistää erään ryhmää käsittelevän teoksen nimen mukaisesti: ”yksilöksi ryhmässä” (Lindroos & Segercrantz 2009).

Tulosten ja kehittämiskohteiden osalta ei voi myöskään liikaa korostaa, että hanke on vielä nuori: tästä johtuen tuloksia voi olla vähemmän kuin kehittämiskohteita. Monissa kouluissa ryhmä on toiminut vasta vähän aikaa. Lyhytkestoinen interventio ei aina tuota selkeitä muutoksia. Mittattavien ja näkyvien tulosten sijaan onkin tässä vaiheessa realistisempaa pyrkiä selvittämään, näyttääkö hanke saavan hyvää aikaa ja miten se koetaan. Tämän arvioinnin pohjalta vastaus näyttää monelta osin positiiviselta. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi siihen, mistä mahdollinen positiivinen muutos täsmällisesti johtuu tai miten pitkäkestoinen muutos on, ei tämä raportti pysty vastaamaan.

Tulevaisuus ja ryhmät

Nykyään on olemassa yhä enemmän kuntouttavia, terapeuttisia, osallistuvia tai vertaistukeen perustuvia ryhmiä. Tutkimustietoa siitä, että ryhmätoiminta vaikuttaa jäseniinsä myönteisesti, on jo runsaasti. Toisaalta tutkimuksissa on pohdittu kriittisesti sitä, miten ryhmän vaikuttavuutta lopulta voidaan tutkia. Pääsääntöisesti ryhmien käyttöön suhtaudutaan Suomessa myönteisesti, mutta esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna ryhmien käytön voi nähdä olevan Suomessa vielä lapsenkengissään. Yksilömuotoiseen tukeen nähden ryhmätoiminnan etuna on pidetty paitsi vertaistuen merkitystä myös sen edullisuutta. Tältä kannalta katsottuna kouluaikana järjestetyn, kolmen viraston yhteistyönä toteutetun tyttö- ja poikaryhmätyön merkittävänä puolena on toiminnan edullisuus.

Monihallinnollinen toimintatapa ja ryhmämuotoinen työskentely näyttävät asettuvan tällä hetkellä tärkeiksi toimintatavoitteiksi tulevaisuudessa. Esimerkiksi tuoreessa helsinkiläistä nuorisotyötä koskevassa arvioissa Howard Williamson (2012) korostaa, että nuorisotyön merkitys on erit yises-

ti ryhmien kanssa tehtävä työ. Williamssonin arvioinnin pohjalta jatkotehtäviksi nuorisotyössä on asetettu esimerkiksi monihallinnollinen tiimityö ja ryhmämuotoiseen tukeen panostaminen. Myös Lasten ja nuorten hyvinvointisuunitelmassa 2009–2012 korostetaan niitä tavoitteita, jotka tähtäävät helsinkiläisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseen kaupungin eri virastojen yhteistyötä tiivistämällä. Lisäksi suunnitelmassa painotetaan varhaista tukea ja ennaltaehkäisyä. (Helsingin kaupunki 2009.) Moniin nuorten parissa tehtävän työn tavoitteisiin monihallinnollisena, ennaltaehkäisevä toimintana ja varhaisena tukena toimiva Kaikki käy koulua -hankkeen toimintatapa vaikuttaa ainakin osin vastaavan.

Tulevaisuudessa, mikäli Kaikki käy koulua -hankkeen toimintaa arvioidaan edelleen, olisi hyvä kiinnittää huomiota esimerkiksi seuraaviin asioihin: Kyselylomaketta tulisi kehittää siten, että kysymykset ovat nykyistä kyselylomaketta selkeämpiä. Lisäksi kyselyssä olisi hedelmällistä huomioida vastaajien sukupuoli. Koska sukupuoli kytkeytyy merkittävästi nuoren kokemuksiin esimerkiksi omasta terveydestä ja hyvinvoinnista (esim. Karvonen 2006), olisi kiinnostavaa ja tärkeää tietää kyselytutkimuksen perusteella tarkemmin, onko tyttöjen ja poikien välillä eroa myös siinä, miten he ovat kokeneet hankkeen ryhmätoiminnan. Mikäli kyselyiden tuloksia halutaan vertailla vuositasolla, olisi hyvä, että samaa kyselylomaketta voisi käyttää ainakin osin myös eri vuosina. Laajamittaisempaa arviointia varten myös arviointikriteerejä olisi hyvä tarkentaa (ks. aiheesta esim. Hovi ym. 2009, 14–17). Myös ryhmien kävijämääristä olisi hyvä pitää tilastoa jatkotutkimuksia varten. Lisäksi olisi hedelmällistä tarkastella sitä, miten ryhmätoiminta vaikuttaa koulussa, esimerkiksi oppilaiden poissaoloihin, myöhästymisiin tai koulumenestykseen.

8 Lähteet

Aaltonen, Mikko (2010) Nuorten aikuisten koulupudokkuus, työttömyys ja väkivaltarikollisuus – väkivallan tekijät ja uhrin kansallisesti edustavan rekisteriaineiston valossa. Oikeus 2010/3.

Aarnipuu, Tiia (2008) Trans: Sukupuolen muunnelmia, Helsinki, Like.

Ahola, Sakari & Galli, Loretta (2010) Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa: Anu-Hanna Anttila, Kristiina Kuussaari & Tiina Puhakka (toim.) Ohipuhuttu nuoruus. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki, Yliopistopaino.

Alatupa, Saija (toim.), Krister Karppinen, Liisa Keltikangas-Järvinen, Hannele Savioja (2007) Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75.

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo, Ylöstalo, Pekka. (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva, WSOY.

Blom, Johanna (2011) Selvitys kasvuryhmän vaikutuksesta nuorten sosiaaliseen vahvistumiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2011.

Bredesen, Ole (2003) Uudet pojat ja tytöt – uusi pedagogiikka? Cappelen Akademisk Forlag.

Eräsaari, Risto, Lindqvist, Tuija, Mäntysaari, Mikko, Rajavaara, Marketta (1999) Arviointi ja asiantuntijuus. Helsinki, Gaudeamus.

Eskola, Jari Suoranta, Juha (2008) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Gretschel, Anu (2007) Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa: Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77. Helsinki.

Gretschel, Anu (2011)

Hannus, Susanna (2007) Nuorisotilojen nonformaali kasvatus ja koulupudokkuuden ehkäiseminen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Reinforcement of Non-Formal Education and the Social Participation of Youth in Youth Centres -projekti YOUTH programme, action 5.

Heikkilä-Laakso Kristiina, Heikkilä Jorma (1997) Innovatiivisuutta etsimässä. Irtiottoa keskinertaisuudesta. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja B 57.

Heikkinen, Alpo (2002) Pikkupojat metsässä. Tunnekokemuksia toiminnallisissa pienryhmissä. Stakes. Yhteiskuntapolitiikka 67:6, 584–590.

Helsingin kaupunki (2009) Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2012. Higgs Paul (1997) Education for self-empowerment. Education and Society 15(2): (s. 3-11.)

Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena (2000) Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.

Hovi, Merja, Luukkonen, Ero, Mäkelä, Pekka, Pakka, Viula, Taponen, Harri, Westman, Marika (2009) Nuoristotyön arviointi. Käsikirja nuoristotyön prosessien auditointiin ja itsearviointiin. Nuorisoasiainkeskus.

Julkunen Raija, Nätti Jouko Nätti ja Anttila Timo (2004) Aikanyrjähdys – keskiluokka työn puristuksessa. Tampere, Vastapaino.

Järvinen, Tero, Jahnukainen, Markku (2001) Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Minna Suutari (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 20. Helsinki.

Kestilä, Laura, Mäkinen, Tomi (2011) Nuorten elintavat. Teoksessa: Marjut Pietiläinen (toim.) Nuori tasa-arvo. Tilastokeskus, Sukupuolten tasa-arvo 2011.

KKK (2012) DEKA KKK Hankesuunnitelman päivitys arviointia varten 2012. Kaikki käy koulua -hankkeen papereita.

Komonen, Katja (1999) Valintoja vai ajautumisia? Ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut. Teoksessa: Tarja Tolonen (toim.) Suomalainen koulu ja kulttuuri.

Lehtonen, Jukka (2007) Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoliseen moni-muotoisuuteen liittyvä syrjintä. Teoksessa: Lepola, Outi, Villa, Susan (toim.). Syrjintä Suomessa. Helsinki, Hakapaino.

Levamo, Pauliina (2007) Omaa elämää etsimässä. Tutkimus ryhmämuotoisen sosiaalityön mahdollisuuksista tukea nuorten itsenäistymistä. Teoksessa: Alpo Heikkinen, Pauliina Levamo, Maarit Parviainen, Aili Savolainen. Näe minut – kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 11, 2007.

Lindroos, Heli, Segercrantz, Ulrika (2009) Yksilöksi ryhmässä. Gaudeamus, Palmenia-sarja.

MTV3 23.4.2012. Oppivelvollisuus voi kestää tulevaisuudessa 18-vuotiaaksi asti. <http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/2012/04/1533650/oppivelvollisuus-voi-kesta-tulevaisuudessa-18-vuotiaaksi-asti>. [Luettu 09/2012]

Myllyniemi, Sami (2009) Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 97; nuorisosiainneuvottelukunta ja opetusministeriö.

Niemistö, Raimo (2000) Ryhmän luovuus ja kehitysehdot Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Oppimateriaaleja 80.

Nivala, Elina, Saastamoinen, Mikko (toim.) (2007) Nuorisokasvatuksen teoria. Perusteita ja puheenvuoroja. Tampere, Tampereen yliopistopaino.

Näre, Sari (2007) Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen tyttötyö. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä! Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76.

Näre, Sari, Lähteenmaa, Jaana (1992) Tyttö tutkimuksen palmikkoja punomassa. Teoksessa: Näre, Sari, Lähteenmaa, Jaana (toim.) Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Tietolipas 124. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Oinas, Elina, Collander, Anna, Rantanen, Eveliina (2005) "Girl group" activities: Empowerment, discipline, health literacy? Teoksessa: Hoikkala, Tommi, Hakkarainen, Petri, Laine, Sofia (toim.) Beyond Health Literacy. 2005. Helsinki, Finnish Youth Research Network: Finnish Youth Research Society.

Paju, Petri (2011) Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki, Nuoristotutkimus.

Palola, Elina, Hannikainen-Ingman Katri, Karjalainen, Vappu (2012) Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalityön asiakkaina. Tapaustutkimus Helsingistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Partanen, Minttu-Maaria (2012) Tommi Laitio: Syrjäytynyt nuori ei koe olevansa syrjäytynyt. YLE uutiset 30.8.2012. http://yle.fi/uutiset/tommi_laitio_syrjaytynyt_nuori_ei_koe_olevansa_syrjaytynyt/6275361

Patton, Michael Quin (1997) Utilization Focused Evaluation. The new Century Text. Thousand Oaks, Lontoo ja Uusi Delhi, Sage.

Punnonen, Vappu (2007) Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa: Tommi Hoikkala, Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä! Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76.

Puuronen, Vesa (2006) Nuorisotutkimus. Tampere, Vastapaino.

Rajala, Kaisa (2004) Oppivelvollisuuden keskeytyminen. Koulupudokkaiden kokemuksia peruskoulusta. Jyväskylän yliopisto, erityispedagogiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.

Rautakorpi, Katja (2010) Arviointi osana kuntouttavan työtoiminnan voimaantumisprosessia: voidaanko ihmisen voimaantumista havainnollistaa ja arvioida?

Rinne, Risto, Kivirauma, Joel (2003) Koulutuksen ja syrjäytymisen muuttuva yhteys. Teoksessa: Rinne, Risto, Kivirauma, Joel (toim.) Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä. Matala koulutus yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Turku, Suomen kasvatustieteellinen seura: 13–78.

Rissanen, Matti (2012) Pojasta onnellinen mies, riippumatta mistä tulee, kenestä tulee ja mihin uskoo. Humanistinen ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö 2012. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42834/rissanen_matti.pdf?sequence=1

Robson, Colin (2001) Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijälle ja tilaajalle. Helsinki, Tammi.

Seppänen-Järvelä, Riitta (2004) Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Opas käytäntöihin. Siitonen, Juha (1999) Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto.

Silvennoinen, Heikki (2002) Koulutus marginalisaation hallintana. Helsinki, Gaudeamus.

Silvola, Kirsti, Klemelä, Esko (2010) Ryhmien käyttö tulevaisuuden psykiatriassa – toivon projekti vai kauhukuviin alistuminen? Teoksessa: Putkonen, Hanna, Tenhovirta, Katja, Huttunen, Matti. Kuiskaa kovaa – keskustelua psykiatriasta, Prometheuskustannus.

Takala, Mikko (1992) "Kouluallergia" – yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitos, väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 335.

Talaskivi, Anna-Liisa (2000) Minkälaisista syistä nuori voi keskeyttää koulun? Teoksessa: Ekebom, Ulla-Maija, Helin, Merja ja Tulusto, Riitta (toim.) Satayksi kouluongelmaa. Opettajan käsikirja. Helsinki, Edita: 134–140.

Tilastokeskus (2010) Suomen virallinen tilasto. Koulutuksen keskeyttäminen 2008. Koulutus 2010. http://www.stat.fi/til/kkesk/2008/kkesk_2008_2010-03-12_fi.pdf [Luettu 08/2012]

Tilastokeskus (2012) Suomen virallinen tilasto (SVT) Koulutuksen keskeyttäminen [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-9280. 2010. Helsinki, Tilastokeskus [Luettu: 17.8.2012]. http://www.stat.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html

UNICEF (1989) Yleissopimus lapsen oikeuksista. http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf > (Luettu 2.6.2010).

Vehkalahti, Kaisa, Rutanen, Niina, Lagström, Hanna, Pösö, Tarja (2010) Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa: Lagström, Hanna, Pösö, Tarja, Rutanen, Niina, Vehkalahti, Kaisa (toim.), Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 101, 10–23.

Willamsson, Howard (2012) Nuorisotyön ihmeellinen maailma. Pohdintoja Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen strategioista ja käytännöistä. Helsingin nuorisoasiainkeskus, Julkaisuja 1/2012.

Lainkohdat:

Nuorisolaki 7. § 20.8.2010/693

Lastensuojelulaki. 36 § 13.4.2007/417

Lastensuojelulaki 6. § 13.4.2007/417

LIITE 1. Teemahaastattelurunko

Yleinen haastattelurunko, jota käytettiin soveltuvin osin eri toimijoiden haastatteluun.

1 Nuorten tilanne ennen ryhmää

Sytä, miksi nuoria on pyydetty ryhmään

2 Kokemus ryhmästä

kokemus mukana olemisesta

ohjaajat, ohjaajien lkm, ryhmän jäsenet ja heidän lkm, ryhmän toiminta, ilmapiiri ja viihtyvyys

3 Vaikuttavuus

Tavoitteet ja niiden toteutuminen

Havaitut muutokset

Esimerkiksi koulunkäynti, ihmissuhteet, elämäntavat, tulevaisuus jne.

4 Kaikki käy koulua -hanke

Monihallintokuntaisen hankkeen toiminta

Hankkeen ansiot ja kehittämiskohteet

LIITE 2.

Esimerkki haastattelurungosta: Oppilaat

1 Tilanne ennen ryhmää

Nuoren käsitys siitä, miten ja miksi tullut mukaan

2 Ryhmä

kokemukset ryhmästä

ryhmän toiminta, menetelmät, vaikutukset

miten auttanut = myönteiset hyvinvoinnin muutokset

2 Vaikutukset eri osa-alueilla

-elämäntavat

-minäkuva

-ihmissuhteet

-koulunkäynti

-tulevaisuudennäkymät

LIITE 3. Esimerkki yhden koulun arviointia koskevasta tiedotteesta

Koulussamme on vuodesta 2009 toiminut tyttö- ja poikaryhmä nuorisotoimen, sosiaaliviraston ja koulun yhteisenä hankkeena. Tämä on uusi toimintamuoto, siksi sen vaikuttavuudesta tehdään arvio.

Arviota varten tutkija Tiina Valkendorff seuraa toukokuun aikana ryhmien työskentelyä ja haastattelee oppilaita. Haastattelut tehdään nimettöminä ja toivomme, että mahdollisimman moni oppilaista voidaan haastatella. Jos ette halua, että lastanne haastatellaan tutkimuksen yhteydessä, ilmoitatteko siitä viipymättä vastauksena tähän viestiin.

Alla tutkijan tiedote ryhmäläisten huoltajille.

Ystävällisin terveisin,
Ilppo Kivivuori
apulaisrehtori

Kaikki käy koulua -hanke

Tiedote vanhemmille ja oppilaille 27.4.2012

Hei,

Kaikki käy koulua –hanke on nuorisotoimen, opetusviraston ja sosiaaliviraston yhteinen hanke, jonka tavoitteena on lisätä nuorten elämänhallintataitoja ja tukea koulunkäyntiä.

Hankkeen kehittämisen ja toiminnan jatkumisen tueksi on perustettu arviointiryhmä, jonka pyrkimyksenä on selvittää hankkeen tavoitteiden toteutumista tutkimuksen avulla. Tutkimuksen toteuttaa arviointiryhmä yhdessä tutkimusapulainen Tiina Valkendorffin kanssa.

Kaikki käy koulua -hankkeeseen kuuluvien oppilaiden toivotaan osallistuvan hanketta koskevaan haastatteluun. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja ne tehdään kouluaikana. Haastattelut tehdään nimettöminä, eikä haastateltavien henkilöllisyys käy ilmi tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin

Tiina Valkendorff
Helsingin kaupunki, nuorisoasiainkeskus
Alueellisten palveluiden osasto
Malmi-Pukinmäki Nuorisotyöyksikkö
tiina.valkendorff@hel.fi

LIITE 4

Esimerkki vanhemmille suunnatusta ryhmätoimintaa koskevasta tiedotteesta ja lupalappu

Tyttöryhmä

Tyttärenne aloittaa Kaikki käy koulua- hankkeen tyttöryhmässä torstaina 13.9.2012

Tyttöryhmä on suunnattu peruskoulun 8.-9.luokkalaisille tytöille. Ryhmän toiminnan tavoitteena on tarjota tukea peruskoulun loppuun saattamiseen, jatko-opintojen suunnitteluun sekä elämänhallintaan. Tyttöryhmä on kolmen viraston (opetusvirasto, nuorisosiainkeskus ja sosiaalivirasto) yhteistyöhanke.

Tyttöryhmä toteutuu koulun valinnaisaineena, jokaisen viikon torstaina klo 8.30-10.00. Kokoontumispaikkana on pääasiallisesti XXX tilat.

Toteutamme ryhmässä myös opintovierailuja ja retkiä ryhmästä toimivien tarpeiden mukaan. Osa retkistä saattaa olla kestoltaan pidempiä kuin tyttöryhmään varattu aika ja lisäksi osa retkistä saattaa poikkeustapauksissa sijoittua myös tyttöryhmän ulkopuolisiin ajankohtiin lukujärjestyksessä. Tapaamme tyttöjen kanssa välillä muualla kuin koulualueella ja retkiltä voi huoltajan suostumuksesta palata itsenäisesti kouluun/kotiin.

Annan _____ luvan osallistua tyttöryhmän toimintaan ja siihen sisältyviin retkiin koulun ulkopuolelle.

Huoltajan allekirjoitus _____

Tervetuloa tyttöryhmän yhteiseen vanhempaintapaamiseen torstaina 1.11. kello 18 XXX koululla!

Vastaamme mielellämme kysymyksiinne!

Terveisin,

Marja Meikäläinen, puh. XXX

opettaja

Maija Meikäläinen, puh. XXX

sosiaaliohjaaja

Minna Meikäläinen, puh. XXX

nuorisotyöntekijä